

Szerkesztette: Imre Zoltán – Ring Orsolya

SZIGORÚAN TITKOS

Dokumentumok a Kádár-kori színházirányítás
történetéhez, 1970-1982

Részletek a kötetből

SZIGORÚAN TITKOS

*Dokumentumok a Kádár-kori
színházirányítás történetéhez, 1970–1982*

Szerkesztette: Imre Zoltán – Ring Orsolya

PIM-OSZMI
Budapest, 2018

Megjelent az

Nemzeti Kulturális Alap

támogatásával.

A könyv az NKA által támogatott
„A magyar színházi emlékezet megőrzése” elnevezésű
projekt keretében valósult meg.

Kiadja:

Petőfi Irodalmi Múzeum – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet

Felelős kiadó: Pröhle Gergely

Felelős szerkesztő: Deres Kornélia

Tervezés-tördelés: Dombi Viktória

Nyomda: Séd Nyomda Kft.

Nyomda felelős vezetője: Katona Szilvia

ISBN 978-615-5517-26-6

© Imre Zoltán 2018

© Ring Orsolya 2018

© PIM-OSZMI 2018

[36.] Jegyzőkönyv az MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottsága üléséről – 1975. június 24.	218
[37.] A színikritika néhány kérdése – é. n. [1975 vége]	241
[38.] A magyar színikritika helyzete – 1975	254
[39.] Vámos Miklós Asztalosinduló Veszprémben – 1975	274
[40.] Csurka István Eredeti helyszín és Eörsi István Áldozat – 1976	276
[41.] Weöres Sándor A kétfejű fenevad – 1976	280
[42.] Szabó Magda Az a szép fényes nap a Nemzeti Színházban – 1976	282
[43.] Színházi dramaturgiák – 1976	284
[44.] Jegyzőkönyv az MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottsága üléséről – 1976. július 20.	291
[45.] Jegyzőkönyv az MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottsága üléséről – 1977. június 21.	312
[46.] Alfred Jarry Übü király Pécsen – 1977	334
[47.] Jegyzőkönyv az MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottsága üléséről – 1978. június 20.	338
[48.] A Schwajda-ügy Szolnokon – 1978	364
[49.] Sławomir Mrożek szolnoki meghívása – 1979	378
[50.] A moszkvai II. Magyar Drámafesztivál előkészületei – 1979	379
[51.] A Czimer Józseffel készített interjú tiltása – 1979	384
[52.] Jegyzőkönyv az MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottsága üléséről – 1979. július 17.	388
[53.] Bereményi Géza Halmi Kaposvárott – 1979	418
[54.] Száraz György Ítéletidő a József Attila Színházban – 1979	420
[55.] A Színházművészeti Szövetség titkársági ülése – 1979	422
[56.] Az 1979 őszen bemutatott drámák kritikai visszhangjai – [1979]	434
[57.] John Arden Élnek mint a disznók Kaposvárott – 1980	451

Romen Rolland	A szerelem és halál játéka
Karinthy Frigyes	Tanár úr kérem!
Füst Milán	Advent

A színház a következő magyar írókkal kötött megírási szerződést:

Szakonyi Károly

Szabó György

Eörsi István

Vajda Miklós

A Vígszínház műsorában helyesnek tartjuk, hogy a 75 éves hagyományokhoz híven folytatódik Csehov bemutatása és hogy ezúttal a Molnár életműből a szerző legegységértelműbb gondolati tartalmat kifejező és líraian szép műve szerepel.

Brecht Koldusoperája bemutatásának [Liviu] Ciulei kiváló román rendező vendégrendezése teremt jogosságot. Ismert rendezései valószínűsítik, hogy a színház fiatal, tehetséges művészgárdájával a nálunk kialakult Brecht előadások játékművészetét „formabontó” módon egészségesen megkérdőjelezi és ezzel elősegíti Brecht népszerűsítését Magyarországon. Amennyiben a vendégrendezés valamilyen okból nem jön létre,⁹³ indokolatlannak tartjuk a Koldusopera bemutatását részben azért, mert alig hat éve szerepelt legutóbb műsoron a Madách Színházban, másrészt, mert a többi fővárosi színházakban is szerepelnek Brecht művek a tervekben, s a bemutatók száma így nem látszik arányban a meglévő Brecht-igénnyel.

A műsorszövegben szereplő angol vígjáték fordítása most készül: Ayckburn: Keresztül kasul című műve a Vígszínház eddigi Feydeau – Neil Simon bemutatóinak vonalát van hivatva folytatni, pontosabban annak a könnyebb szórakozási igénynek kielégítésére szolgál, amely a színház igen magas számú bérlőinek jelentős hányadában él. Tekintve a műsor egészének fajsúlyos voltát és meglehetősen komor színészetét a mű bemutatása ellen elvileg nincs kifogásunk.

Végleges jóváhagyásra azonban csak az elkészült fordítás ismeretében térhetünk vissza.

A műsorszövegben szereplő két magyar bemutató közül elkészült Déry Tibor: Képzelt riport egy pop fesztiválról című kisregényének dramatizált változata.⁹⁴ A mű erőteljes tiltakozás az ellen a közkeletű nézet ellen, amely szerint a fogyasztói társadalom, a nyugati világ elembertelenítő tendenciával szemben a lázadás eredményes formája: a társadalmon kívüli kapcsolatok megteremtése, a kivonulás a törvényekkel és konvenciókkal megszerkesztett szabályos létformától. Déry egyértelműen vallja, hogy a pop zene őrzőjével, a kábítószerekkel, a látszólagos nagy békével és a szabad szerelemmel fűszerezett lázadás-fegyverle-

⁹³ A vendégrendezés nem valósult meg, így a bemutató sem.

⁹⁴ Déry Tibor, *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* (bem.: Vígszínház, 1973. március 3. rend.: Marton László).

tétel, amely ugyancsak nem más, mint a fennálló és uralkodó társadalom manipulációja az értelmes ellenállás lefegyverzésére. A fiatalság azzal, hogy kivonul a társadalomból, kibújik valóságos és szükségszerű cselekvéseinek kényszeréből és alkalmatlanná teszi magát a megoldandó társadalmi feladatok vállalására.

Déry művében olyan szimbolikus erővel idézi meg egy montanai fesztivál keretében a nyugati fiatalok ellentmondásos, ideológiai hibákkal terhes és tiszta érzelmi törekvéseket is rejtegető pszichológiailag hiteles lázadásformájának modelljét, amely végkövetkeztetésnek egyértelműségével jelentős segítséget ad saját fiatalságunk útkereséséhez is.

A mű tartalmi értékeit erősíti a modern művészi megfogalmazás, amely a színház komplex lehetőségeivel számol és azokat feltételezi. A Vígszínház a mű bemutatásával jelentős és merészen újszerű formai megoldásokat igénylő feladatra vállalkozik, amely egyben új út kezdetét is jelölheti a színházunk történetében.

Hernádi Gyula *Királyi vadászat*⁹⁵ című szatirikus komédiájának véleményezésére a mű elkészülte után térünk vissza.

A Vígszínház tervei között lehetőségként szerepel még Mesterházi Lajos: *Pesti emberek*⁹⁶ című művének felújítása. Ezzel a tervvel abban az esetben értünk egyet, ha az író vállalkozik a mű átszerkesztésére, úgy, hogy a történetbe 1972-ig terjedő történelmünk beleférjen, és ha a felújítás számára biztosítottak azok a személyi feltételek, amelyek nem halványítják el a felejthetetlenül szép és bátor 1958-bas előadás értékeit.

A szilveszter estjére tervezett Vígszínházi kabaré bemutatásával egyetértünk úgy is, hogy utána rendszeresen játsszák, hiszen a kabaré történetében a Vígszínháznak hagyományai és érdemei vannak.

Pesti Színház

A színház évadnyitó előadásként tervezi *Katajev: A kör négyszögesítése* című vígjátékát.⁹⁷ Helyeseljük, hogy a szovjet drámairodalom bemutatása területén kialakult gyakorlattól eltérően a színház választása egy vígjátékra esett, amely, ha nem is nagyon magas művészi és eszmei színvonalon, de kedves formában mutatja be, hogy milyen nehézségekkel küz-

⁹⁵ Hernádi Gyula, *Királyi vadászat* (bem.: Vígszínház, Pesti Színház, 1976. december 16. rend.: Marton László).

⁹⁶ *A Pesti emberek* bemutatója a háborúban megsérült, majd helyreállított, Vígszínház épületében, 1951-1960 között, Magyar Néphadsereg Színházának nevezett intézményben volt (bem.: 1958. október 24. rend.: Kazimir Károly), majd játszották Győrben (bem.: 1958. december 5. rend.: Gyökössi Zsolt), Debrecenben (bem.: 1961. február 2. rend.: Kazimir Károly), Szolnokon (bem.: 1961. október 20. rend.: Berényi Gábor), Szegeden (bem.: 1962. április 3. rend.: Szendrő József és Hegedűs László), Kecskeméten (bem.: 1965. április 2. rend.: Mónos Attila), Veszprémben (bem.: 1975. április 4. rend.: Pethes György), s végül a Thália Színházban (bem.: 1981. november 20. rend.: Kazimir Károly).

⁹⁷ Valentyin Petrovics Katajev, *A kör négyszögesítése* (bem.: Vígszínház, Pesti Színház, 1972. november 17. rend.: Marton László).

[...]

Miskolc, Debrecen, Békéscsaba színházai továbbra is egyenletlen színvonalon működtek, közepest és gyenge előadásokat egyaránt produkáltak. Változatlanul problematikus a Győri színház helyzete és működése (épület- és költségvetési gondok a színház és a tanács közötti nézeteltérések stb.).

Kecskemét a vezetés elfáradása miatt a korábbihoz képest is gyengébben zárta az évadot.

2.) A színházak kialakuló profilján belül az eszmei-művészi színvonal emelése elsősorban az alkotó műhelyeknek, maguknak a társulatoknak a feladata. A minisztériumi irányítás megfelelő káderpolitikával, elvi és eszmei irányítással, műsorpolitikai szempontok érvényesítésével, darabajánlások eljuttatásával, gazdasági ösztönzők alkalmazásával, pályázatok kiírásával, tudja ezt a folyamatot segíteni. A múlt évadban tovább növekedett a felsorolt módszerek befolyásoló szerepe.

a.) A budapesti színházak vezetési problémái jelenleg megoldottak és az új vezetők munkája általában új eredményeket hozott, illetve ígér. A vidéki színházvezetésben ebben az évben ugyancsak néhány előnyösnek látszó vezető-csere történt (Szolnok, Kecskemét, Békéscsaba).

b.) Az együttesek kialakításának fontos mozzanata a megfelelő utánpótlás biztosítása. A feladat megoldása érdekében a Főiskola ötödéves rendezői-hallgatói (Ascher, Illés, Nagy András, Valló stb.) utolsó évüket vidéki színházaknál töltötték, ahol megismerkedhettek a színházi munka gyakorlatával és egyben azzal az együttessel is, ahol majd dolgozni fognak. A 10 végzős hallgató közül 8 vidéki színházhoz szerződött.

Színházi életünk fejlődésének fontos feltétele a rendezői gárda erősödése. A budapesti színházak élén álló vezetőrendezők (Ádám, Kazimir, Major, Marton, Vámos, Várkonyi stb.) mellett jelentékeny művészi erőt képviselő ifjabb rendezői gárda működik (Sándor, Sík, Ruszt, Babarczy, Iglódi, Kerényi, Szűcs, Zsámbéki) és főleg a vidéki színházak művészi arculatának kialakításában fontos szerepet játszanak.

Előkészítettük és az új évadban megkezdjük a Főiskolán kívüli színészképzést. Ez évente kb. 10-15 fővel járul hozzá a növekvő színészhány enyhítéséhez. A színészfoglalkoztatás arányosítása érdekében az Agit. Prop. Bizottság intencióival összhangban sikertült elérni, hogy a Magyar Rádió 600-ról 1200-ra emelte fel a vidéki színészek fellépésszámát.

c.) Javult és szorosabbá vált a budapesti és megyei pártbizottságokkal és a tanácsokkal való együttműködés a színházak irányításában és ennek eredményeként javult a műsorpolitikai tervezés egysége is az általános követelmények és a helyi igények összhangja. A helyi vezetők többsége ma már mind nagyobb felelősséget érez a színházak eszmei munkája iránt

is. Ez az alapja annak, hogy a helyi vezetők egyetértésével és közreműködésével kerültek ki a műsortervtől olyan művek, amelyeknek szemlélete idegen a szocialista világnézettől (Csurka, Száraz, Eörsi, Hernádi és Weöres egyes művei).

d.) A Minisztérium évad közben is darabok ajánlásaival rendszeresen segítette a színházak műsorterveinek pozitív változásait, mindenekelőtt a szocialista tendenciák erősítését.

Ebben az évadban a Művelődésügyi Minisztérium Színházi Főosztálya több drámapályázatot is meghirdetett, amelyeknek eredménye csak a jövő szezonban zárható. (Pályázat mai és történelmi tárgyú drámákra; pályázat új magyar musical írására.) Célpremiumok kitűzése, nívójutalmak adása és a járulékkoltatás ugyancsak ösztönzőleg hatottak.

Az állami-helyi vezetés és a színházak alkotó együttműködése, a menet közbeni ellenőrzés problematikus mű esetében eredményesnek bizonyult. Nemeskürty–Örkény: *A holtak hallgatása* c. dokumentumdrámája többszöri megvitatás és átdolgozás után nyerte el végleges formáját.¹³⁶ Déry Tibor „Képzelt riport”-ja első változatának többértelműségét ugyancsak a közös munka oldotta fel.¹³⁷ A „Hegedűs a háztetőn” c. musical bemutatójának gondos előkészítését nemcsak a művet körülvevő közvélemény érzékenysége és ellentmondásossága indokolta hanem a bemutatás művészi feltételeit, lehetőségeit is meg kellett vizsgálni.

3.) Az évad műsora sokrétű és változatos volt, az igényeket sokoldalúan, javuló tematikai és műfaji összetételben elégítette ki.

a.) A magyar szerzők új műveinek többsége továbbra is az egyén és a társadalom viszonyával foglalkozott, az élet és a cselekvés lehetőségeinek szocialista igényű megfogalmazására törekedett. Vonatkozik ez azokra az új magyar drámákra is, amelyeknek a cselekménye a történelmi múltban játszódik, vagy Magyarországon kívül bonyolódik. Illyés: *Testvérek*; Maróti Lajos: *Utolsó utáni éjszaka*; Gyurkó: *A búsképű lovag* c. művei, Déry, Nemeskürty, Darvas, Kertész Ákos darabjai példázzák ezt elsősorban.

Az elmúlt évadban bemutatott sikeres művek egy része epikai alkotás adaptációja, illetve régebbi drámák átdolgozása (Darvas: *Részeg eső*; Karinthy Ferenc: *Szellemidézés*). Ez a dramaturgiai-rendezői tevékenység művészi-gondolati formáló erejének növekedését bi-

¹³⁶ Örkény István – Nemeskürty István, *A holtak hallgatása* (bem.: Vígszínház, Pesti Színház, 1973. január 19. rend.: Várkonyi Zoltán).

¹³⁷ Déry Tibor – Presszer Gábor – Adamis Anna, *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* (Vígszínház, 1973. március 2. rend.: Marton László).

zonyítja. De arra is utal, hogy ez az új mai drámák helyett van és színházaink vezetői és dramaturgiai még nem értek el kielégítő eredményt a máról szóló művek ösztönzésében, drámaíróink alkotó irányításában. Ebben az évben kevés új drámaíró jelentkezett (Cserhalmi Imre, Polgár András, Végh Antal) meglehetősen közepes színvonalon.

b.) A magyar klasszikusok elsősorban Petőfi, Jókai, Madách, Móricz Zsigmond, Karinthy, Tamási Áron művei képviselték. Szigligeti, Nagy Ignác és Csiky mellett Molnár, Szomory és Szép Ernő darabjai jelentették a könnyebb vonulatot. Az évad sajnos nem hozott jelentős klasszikus bemutatót; hiányoztak az olyan klasszikus korszerűsítések is, mint volt a Mózes, vagy a Czillei és a Hunyadiak. Fontos feladatot teljesített a Thália Színház Petőfi: Tigris és hiéna c. drámájának felújításával. Szép Ernő: Patiká-jának kaposvári bemutatója jelentős szakmai sikert ért el.¹³⁸ Szomory: II. Lajos c. drámájának Madách Színház-i előadás is új vonásokat hozott.¹³⁹

c.) Sikeresnek tekinthetjük az orosz és szovjet dráma ez évi megjelenését. Az eredeti műsortervhez képest az év folyamán mind számban, mind színvonalban jelentős az emelkedés. A siker magyarázatát a jó darab kiválasztásban és abban kell keresnünk, hogy a dramaturgiai és rendezői munka tekintetbe vette közönségünk ízlését, sajátosságait. A jó művészi megoldások, a művek újraértelmezése, adaptálása bizonyos értelemben vett „magyarítása” elősegítette a művek és a közönség találkozását; az orosz és szovjet bemutatók többsége közönségsiker is lett.

Egész színházi életünknek kiemelkedő eseménye volt a Nemzeti Színházban Gogol: Revizor c. vígjátékának bemutatása Tovsztonogov rendezésében, akinek koncepciója és rendezői munkája sok tanulságot nyújtott színházművészetünk számára. A „Három nővér” vígszínházi előadása gondos és színvonalas produkció, amely méltán visszhangot keltett külföldön is.¹⁴⁰ Ajtmatov; A versenyló halála; Vampilov: Vidéki történetek c. darabjai, Katajev művei, a szegedi Lunacsarszkij bemutató, a pécsi Munkatársak, a vészprémi Kispolgárok művészi eredményei és sikere jelzik az orosz és szovjet drámának a magyar színházművészet fejlődésében betöltött szerepét, hangsúlyos jelenlétét.

d.) Más szocialista országok szerzőinek művei változatlanul kis számban kerültek színre. E feladat elhanyagolásáért a színházakat csak részben terheli felelősség. Nagyobb erőfeszítéssel, a megismerés jobb megszervezésével lényegesen többet lehetnek tenni. A fő ok, hogy a szocialista országok drámatermése meglehetősen egyenetlen színvonala és a jelentősebb

¹³⁸ Szép Ernő, *Patika* (bem.: Csiky Gergely Színház, Kaposvár, 1972. november 24. rend.: Ascher Tamás f.h.).

¹³⁹ Szomory Dezső, *II. Lajos király* (bem.: Madách Színház, 1972. szeptember 29. rend.: Ádám Ottó).

¹⁴⁰ Csehov, *Három nővér* (bem.: Vígszínház, 1972. október 11. rend.: Horvai István).

művek jó része eszmei problémák miatt alkalmatlan a hazai bemutatásra (cseh, lengyel drámák). A román és az NDK darabok adaptálása korlátokba ütközik. Csehszlovákiában a konszolidáció befejezése, az NDK és Lengyelország új kulturális fejlődése várhatóan csökkenti ezeket a nehézségeket.

e.) A klasszikus drámairodalomból az elmúlt évadban színházaink elsősorban Molière és Shakespeare több művének bemutatásával értek el sikert. A Molière-„reneszánszot” a jubileum magyarázza, de az is, hogy a választott művek újszerű rendezői elképzelések megvalósítására adtak alkalmi. Így a szolnoki Versaillesi rögtönzés, a Dandin György és a kaposvári Tartuffe gondolatgazdag mához szóló előadást eredményezett.

Shakespeare repertoárunk is gazdagodott. A felszabadulás után csak egyszer játszott Szeget-szeggel a Nemzetiben, a Magyarországon soha nem játszott V. Henrik Békéscsabán került mai rendezésben színpadra. Emlékezetes bemutató volt a kecskeméti III. Richárd és a szegedi Makrancos hölgy is. A német klasszikus közül Magyarországon Kaposvárott játszottak először Kleist: Homburg hercege c. drámáját.

f.) Színházaink műsorpolitikájának még mindig tapasztalható kettősége leginkább a nyugati művek kiválasztásában mutatkozott meg. A kiválasztás igényességét az egyik oldalról a teljes igénytelenséget a másik oldalról Arthur Miller és Gershe, Suassuna és Hugh Leonard, Dürrenmatt és Ayckbourn, Graham Greene és Noccodemi párhuzamos megjelenése jelzi.

A darab választás köre egészségesen bővült és ebben az évadban már nagyobb számban jelentek meg olasz, spanyol, brazil írók (E. de Fillippo, Ginzburg, D. Fo, Mihura) művel is a magyar színpadokon.

g.) A magyar színjátszás külföldi szereplései közül ki kell emelni a Thália Színház Szovjetunió-beli turnéját és a Vígszínház jugoszláviai és firenzei vendégjátékát. A Thália Színház a Kalevalával Tallinban és Leningrádban emlékezetes sikert aratott. A Vígszínház a Három nővér és az Egy örült naplója c. művekkel vett részt meghívásra a firenzei Nemzetközi Színházi Fesztiválon. A külföldi szakmai közvélemény, a kritika a magyar színjátszás magas színvonalát, az együttesjáték értékét méltatta. A Bábszínház ezzel egy időben vendég szerepelt a Hány Jánossal és Firenze környékén a János vitézzel. Ez utóbbiból 75 előadást tartott 25 ezer gyereknéző előtt és a műsort rendkívül magasra értékelték. A Huszonötödik Színház finnországi és jugoszláviai vendégjátéka a BITEF-en nemcsak sikeres, hanem nagyon fontos megjelenése volt. A sarajevói vendégjátékon Darvas Iván a színészi alakítás díját kapta az Egy örült naplója-beli alakításáért.

A Madách Színház Prágában, a Vidám Színpad Ausztriában és Jugoszláviában, a Győri Kisfaludy Színház Ausztriában, Kaposvár, Kecskemét, Pécs és Szeged együttese Jugoszláviában vendégszerepelt.

Magyarországon a belgrádi Atelie 212 és a Modern Színház, a prágai Vinohradech Színház és a Royal Shakespare Company vendégjátékára került sor.

A magyar színjátszás színvonalát és nemzetközi rangját nemcsak a külföldi vendégjátékok során állapították meg, hanem a Magyarországon járt kritikusok is mind gyakrabban írnak elismeréssel a látottakról.

h.) Az évad figyelemre méltó eredménye, hogy a jelentős eszmei-művészi értékeket tartalmazó előadások többsége közönségsikert is aratott. A színház és a közönség kapcsolata általában is javult. (1-2. sz. melléklet)¹⁴¹

A fővárosban az előadásszámmal arányosan nőtt a nézőszám. Vidéken a körzetesítés erősödésével párhuzamosan a csökkenő előadásszám mellett is emelkedett a nézőszám, nőtt az egy előadásra eső látogatók aránya. A különböző támogatási formák bevezetésének következtében folyamatosan emelkedik a gyermek- és ifjúsági nézők aránya is. (1972-ben az ország összes színház látogatóinak 26,2 %-a). Eredményes akciókat szerveztünk a munkások színházba járásának elősegítésére. Két év alatt 5000 szocialista brigádtag váltott jegyet kedvezményes színházjegyutalvány alapján.

II.

Tájékoztató az 1973/74. színházi évad műsortervéről.

1.) Az 1973/74-es évad műsorának előkészítését már 1972. szeptemberében megkezdjük. A műsor kialakításának munkájához a színházaknak és a színházakat irányító tanácsoknak irányelveket és darabajánló listákat küldtünk ki. A műsortervezés legfontosabb alapelveit az egyes színházakkal külön-külön is megbeszéltük. A készülöben lévő új magyar művek szinopszisait megismertük, vagy a már elkészült művekről vitát kezdeményeztünk. Ajánló listát állítottunk össze a szovjet és a népi demokratikus országok új drámáiról.

Az Agit. Prop. Bizottság 1972. július 18-i határozata alapján a műsortervezés rendszerét megváltoztattuk és a tervek benyújtásának határidejét előbbre hoztuk. A színházterve-

¹⁴¹ A 2. sz. melléklet nem volt a dokumentumhoz csatolva.

zett műsorokat 1973. május 2-ig a tanácsokon keresztül benyújtották. A tervezetet az irányító tanácsok jelenlétében a színházakkal május 30-ig megtárgyaltuk. Tekintettel voltunk az arányok kialakítására és egyes szerzők túlzott megjelenésének kiküszöbölésére.

a.) A tervezett bemutatók több mint 50%-át továbbra is a magyar szerzők művei adják. E százalékos arányon belül külön figyelmet érdemel az új alkotások bízható száma (mintegy 40 – közöttük Illyés Gyula, Hubay Miklós, Gyurkó László, Garai Gábor, Lengyel József, Szabó Magda, Gáspár Margit, Csák Gyula drámái), valamint az, hogy a jövő évad sok elsősíves szerzőt avat (Garai Gábor, Hárs László, Nyárády Gábor, Kende Sándor, Benedek Katalin, Györfly László, Lippinszky István, Juhász István stb.) A tervekben kitűnik továbbá, hogy a fővárosi színházak kezdeményezőbbek lettek az új magyar művek bemutatásában.

b.) A szovjet és a népi demokratikus országok drámairodalmának megjelenése az elmúlt évadokhoz viszonyítva lényegében változatlan képet mutat. Meg kell jegyeznünk, hogy a szovjet művek száma a tervek jelenlegi formájában még nem éri el a múlt évad igen jó átlagát – de az arányt még javítani tudjuk. A népi demokratikus országok drámatermését csak az NDK és a bolgár szerzők művei képviselik megfelelő arányban. Az évad folyamán további erőfeszítéseket kell tennünk az arányok javítására.

Az államközi egyezményeken belül biztosított tanulmányutak körütekintő megszervezésével kívánjuk többek között elérni, hogy a jövőben az eddiginél sokrétebb és alaposabb ismereteket szerezzünk a szocialista országok drámairodalmáról.

c.) Következésképpen képviselt állásfoglalásunk eredményeképpen a mai nyugati művek aránya csökken. A színházakkal a tárgyban folytatott vitáink eredménye, hogy a műsortervben szereplő XX. századi nyugati drámák döntő többségükben haladó szellemű, a társadalmi kérdéseket esetenként szociális érzékenységgel megközelítő mondanivalót tartalmaznak (Romain Rolland, Garcia Lorca, Jason Miller, Max Frisch, Graham Greene, Deloney, stb. művei). Ellenséges eszmevilágú, ízlésromboló, kommersz művek bemutatása nem szerepel a tervekben.

d.) Az új magyar szórakoztató zenés művek bemutatásának bővebb lehetőségét egy meghívásos zenés színpadi játék pályázat eredményétől várjuk. Jelenleg már 32 szerző szinopszis áll elbírálás alatt, amelyek közül a jövő szezonra színházainknak 10-12 művet ajánlhatunk.

Az egyeztető viták ellenére egyes szerzők még mindig több helyen is megjelennek (Németh László, Páskándi Géza, Katajev). A helyes arányok megteremtése érdekében az illető színházakat más szerző és művek választására készítjük.

2.) Az 1973/74-es színházi évad műsortervének eszmei-tartalmi karakterén meghatározó érvénnyel a szocialista világnézet és etika, a forradalmiság, a társadalmi haladás, valamint

a humanista magatartás kérdései alkotják. A bemutatandó magyar drámák jelentős többsége szocialista társadalmunk aktuális problémáit, morális követelményrendszerét választja témájául – formai áttételek nélkül, az ábrázolás közvetlen eszközeivel. Illés Endre „Névtelen levelek”, Berkesi András „Siratófal”, Lippinszky István „Hullámtörés c. drámái – a művészi megjelenítés különböző szintjén – a szocialista etika hatósugarát, erejét vizsgálják. A kommunista meggyőződés és aktív társadalmi cselekvés szükségességét hirdetik Gáspár Margit „Kilépek a történelemből”, Sándor Iván „Próba”, valamint Lengyel József „Újra a kezdet” c. művei. A voluntarista életfelfogás, a felszínen tapadó kispolgári szemlélet csődjét példázzák Garai Gábor „Nincs folytatás”, Szakonyi Károly „Honkogi paróka”, Gerencsér Miklós „A ferde ház” és Benedek Katalin „Alattunk a város” c. drámái. A vidéki értelmiség élethelyzetének meglévő ellentmondásaiból meríti konfliktusa tárgyát Cserhalmi Imre „Virág az asztalon” és Csák Gyula „Terézia” c. alkotása. A közösségért, a haladásért hozott áldozatvállalás szükségességét sugallja Gyurkó László „Kőműves Kelemenné balladája” c. műve.

Úgy tűnik, színházaink mind kevesebb számban tűzik műsorukra azokat az alkotásokat, melyek mai életünk kérdéseire elvont, parabolisztikus formában, a hatalom és erkölcs viszonyának absztrahált tükrözésében keresik a választ. (Eörsi István, „Széchenyi és árnyak”, Szabó Magda „Kiáltás város”). Vitatható, egzisztencialista szemlélet nyomai mutathatók ki Fejes Endre „Cserepes Margit házassága”, illetve Györffy László „Gyújtózsínór” c. műveiben.

A bemutatásra váró magyar művek többsége jól érzékelhetően értelmiségi élethelyzeteket exponál. Feltűnően kevés azon művek száma, amelyek a munkásság és a parasztság mai életének társadalmi érvényű konfliktusait ábrázolják. A jövő évadra tervezett meghívásos prózai drámapályázat fő célját éppen ebben jelöljük meg, hogy azoknak a témáknak, konfliktusoknak mind lényegre törőbb, árnyaltabb felderítésére serkentjük drámaíróinkat.

3.) A műsorpolitikai irányelveknek megfelelően, eszmei-tartalmi vonatkozásban igényesen tervezte műsorát a Nemzeti Színház, – amely drámairodalomunk jelentős alkotásainak műsorátüzése mellett (Móricz Zsigmond, Németh László, Hubay Miklós, Szabó Magda, Devecseri Gábor), két elsőműves szerzőt is avat (Nyárádi Gábor, Kende Sándor) – továbbá Peter Weiss és Peter Hacks drámáinak bemutatásával színvonalasan reprezentálja az NDK és a haladó német drámairodalmat. Átgondolt, nívós műsort ajánl az Állami Bábszínház – többek között Vörösmarty Mihály, Illyés Gyula és Bartók Béla műveinek a bemutatásával. Különösen új magyar dráma bemutatók tekintetében kell kiemelnünk a Pécsi Nemzeti Színház műsorát (Illyés Gyula, Garai Gábor, Csák Gyula drámái.) A műsorarányok körültekintő alakítását mutatják a Békéscsabai Jókai Színház és a kecskeméti Katona József Színház tervei. Ugyanakkor meg kell említenünk azt is, hogy néhány színházunk – a tervek alapján – nem fordított kellő gondot műsorának eszmei tisztázottságára, önálló karakte-

[...]

[...]

is. A kommersz művek visszaszorítása tovább folytatódik (a játszási arány alig kb. 10-15%). A Nemzeti Színházban az idei évad mind az egész műsor, mind az egyes művészeti törekvések, stílusok szempontjából konszolidáció, a határozottabb elvi-esztétikai karakter kialakulásának időszaka volt. A jelentős eszmei és művészi törekvések azonban olykor még párhuzamosan, egymástól függetlenül jelentkeztek. Nemzeti drámáink és az új magyar drámák ügye, valamint több nagy művészi siker (Hölderlin, Play Strindberg, A nép ellensége), mintha két vonulatot jelentenének. A színház jövője ennek ellenére biztató. Minden feltétele megvan annak, hogy a tudatosan vállalt szocialista eszmeiség és a sajátos művészi törekvések szorosabb egységet képezzenek.

A Madách Színház útkeresése tovább tart. Repertoárját, művészi színvonalát tekintve változatlanul egyike legrangosabb, legnépszerűbb színházainknak. Az Ádám Ottó-rendezte Othello, jelen színházi évadunk kiemelkedő teljesítménye volt.¹⁶⁰ Bemutatóinak tekintélyes hányada magyar szerző műve. Ezek egyikét sem jellemezte azonban magas fokú művészi odaadás és igényesség. Egy határozottabb tartalmú, a szocialista eszmeiséget hatékonyabban sugárzó színházi arculat kialakításával változatlanul adósunk.

A fővárosi idei színházi évadjának legnagyobb érdeklődését kiváltó, s a legtöbb vitára ingerlő programja a Vígszínháznak volt. Az ezt megelőző évad viszonylagos kiegyensúlyozottságát tartalmában és művészi színvonalában egy szélsőséges végletek között mozgó idei gyakorlat követte. Az egyik oldalon Molière, Csehov jogos indulatokat is kiváltó színrevitele, Vallejo nehézveretű tragédiája, a másik oldalon Obaldia habkönnyűnek sem mondható western-paródiája.¹⁶¹ Vagy a mindenképpen figyelmet keltő, vitákat kavarázó magyar szerzők műveinek bemutatása (Eörsi, Örkény) és a játékrendben szép számmal szereplő kommersz művek jelzik ezt a folyamatot, amelyben a Vígszínház mai, sajátos arculatának kialakítását keresi.

A Thália Színház – teljes repertoárját tekintve – változatlanul magán viseli működésének eddigi meghatározóit. Az évad bemutatóit nézve azonban, mintha egy kissé megpihent volna, felkészülvén a következő évadok ígéretesebb tevékenységére. (Gandhi, Fecsegő ékszerek, Erzsébetváros). Ez a megállapítás nem vonatkozik a változatlan intenzitással és vállalkozó kedvvel tevékenykedő stúdiószínházra (Hubay, Lengyel).

Kedvezően alakult a József Artila Színház művészeti, műsorpolitikai arculata. A változatos és színes program közönségsikere is bizonyította, hogy a színház túljutott az elmúlt évadokra jellemző egyenetlenségeken és elismerésre méltóan teljesíti eredeti célkitűzéseit. Ezt

¹⁶⁰ Shakespeare, *Othello* (bem.: Madách Színház, 1973. szeptember 28. rend.: Ádám Ottó).

¹⁶¹ René de Obaldia, *Vadnyugati szél* (bem.: Vígszínház, 1974. március 20. rend.: Sík Ferenc m. v.).

[...]

[...]

korabeli zenei, film, rádió, újság, kabaré stb. dokumentumok alapján. Az előadás zenéjére és dalszövegeinek megírására ismét a Lokomotív GT-t kívánják megnyerni.)

Labich:

A persely vagy

De Filippo:

Szombat, vasárnap, hétfő

PESTI SZÍNHÁZ

Aladin Nicolaj:

A vasnemzedék

(A darab három öregemberről szól, akik magányos sétáik és üldögeléseik közben ismerkednek meg. A dráma kitűnő szerepeket kínál).

Déry Tibor:

Kedves Bópeer...!

Romain Rolland:

Szerelem és halál játéka

Witkiewicz:

Anya

MŰSORON LÉVŐ DARABOK

VÍGSZÍNHÁZ

Csehov:

Cseresznyés kert

Déry-Presser:

Képzelt riport...

Feyedeau:

Bolha a fülbe

Neil Simon:

Furcsa pár

Vallejo:

Az értelem álmai

Molière:

Nők iskolája

Csehov:

Három nővér

Coward:

Vidám kísértet

PESTI SZÍNHÁZ

Katajev:

A kör négyszögesítése

Szakonyi:

Adáshiba

D. Rabe:

Bot és gitár

Eörsi István:

Széchenyi és az árnyak

(októberig három alkalommal kerül színre)

Örkény:

Macskajáték

Örkény:

Vérrokonok

[...]

[...]

[40.]

Csurka István Eredeti helyszín és Eörsi István Áldozat – 1976

Dr. Malonyai Dezső levele Aczél Györgynek – Csurka István: Eredeti helyszín és Eörsi István: Áldozat című drámáinak lektori jelentései – 1976. január 9.

Kedves Aczél Elvtárs!

Csatoltan küldöm a Csurka-darabról és Eörsi István darabjáról készült lektori jelentést. Az Eörsi-darabról készült lektori jelentést az alábbi megfontolások miatt küldöm:

A színdarabot a Kecskeméti Katona József Színház vette kézbe, de a felkészülési idő hiánya miatt elállt egyelőre a mű bemutatásától. A darabot nem is rendes úton kaptuk kézhez véleményezésre, hanem az igazgató külön nyújtotta be. Ismerve Eörsi érzékenységét, feltehető, hogy jelentkezni fog még a halogatás miatt is.²³⁸

A lektori jelentésekhez még külön a következőket fűzöm hozzá. A Csurka-darab valóban saját színvonala alatt van és inkább szerkesztett geggekre, ötletekre kíván építkezni. Csurkától megszokott módon feltehető az egyes figurák közvetlen azonosítása is. (Böröczker elvtárs).²³⁹ A figurák éppen a mű és az írás gyengesége miatt inkább általánosítanak, sem mint az azonosítás veszélyével kellene számolni, de a rendezői és a színészi munka függvénye ezeknek a lehetőségeknek a felhasználása.

Megjegyzem, hogy az érdekelteket ezekre a szempontokra figyelmeztettük.

Budapest, 1976. január 9.

Dr. Malonyai Dezső sk.

²³⁸ Majd csak 1992. október 9-én mutatja be az Arizóna Színház a Kisszínházában (rend.: Valló Péter).

²³⁹ Csurka István, *Eredeti helyszín* (bem.: Vigszínház, Pesti Színház, 1976. január 22. rend.: Horvai István).

Melléklet

a) A Kulturális Minisztérium Színházművészeti Főosztályának feljegyzése Csurka István: *Eredeti helyszín* című darabjáról – 1976. január 9.

Csurka István háromfelvonásos tragikomédiája egy film forgatásán játszódik. A történet két szalon fut: egyfelől a film forgatással járó különféle bonyodalmakba „szakmai” problémákra kapunk bepillantást, s a darabnak ez a rétege nagyrészt ötletes, szellemes. Ebben a közegben bontakozik ki a mű tényleges konfliktusa. A film rendezője, egy pályája alkonyán járó, számos kitüntetéset elért, ám ennek ellenére középszerű tehetség. A szakmában mindenki tudja, hogy filmjeit valójában az asszisztense rendezi, aki fiatalabb és tehetségesebb nála, ugyanakkor „avantgarde” témái miatt eddig még nem jutott önálló forgatáshoz. Ezúttal, a darabbéli film forgatásán nem áll a rendező segítségére, mivel saját forgatókönyvének elutasítása miatt rossz lelkiállapotban van. Hamarosan kiderül, hogy a rendező képtelen az önálló munkára, ebből fakadóan kínos konfliktusokra kerül sor közte és a színészek, valamint a forgatás egyéb közreműködői között. Elkerülhetetlennek látszik az asszisztens segítése, aki végülis vállalkozik erre. A rendező „jó kapcsolatokkal rendelkezik” s ennek következtében az állami vezetés részéről Böröczker elvtárs egy alkalommal látogatást tesz a forgatás helyszínén. Az állami vezető magatartása legfőképp arra irányul, hogy a tényleges ellentéteket „elsimítsa”: a rendezőt nyilvánosan is támogatásáról biztosítja, bejelenti, hogy a még el nem készült filmet máris benevezték az „Arany Tundra Fesztiválra”. Ő is észleli azonban a film forgatása körüli zűrzavart, ezért megbízza az asszisztent, hogy a rendező helyett, mintegy „társrendezői” minőségben fejezze be a filmet. A darab végén arról értesültünk, hogy az asszisztens karrierje – elveinek és elképzeléseinek feladása árán – fölfelé ívelő, míg a rendező a „kisemmizettek” tragikus pózát veszi fel.

Csurka tragikomédiájának az éle jól érezhetően a különféle emberi, szakmai problémák felületes kezelése ellen irányul. Szándékát a művészi kidolgozás szintjén azonban hiteltelenné teszi az alakok és a szituációk vázlatos kidolgozása: az egyes szituációk, valamint a figurák beállítása, jellemzése olykor direkt formában történik s emiatt az egész mű valóság hitele nagyrészt kérdésessé válik.

Összegezve: a darab nem tartozik Csurka színvonalas alkotásai sorába mindössze, egy-két ötletes színpadi szituáció megteremtésére és néhány jó szerepformálásra ad lehetőséget. A darabot a Pesti Színház tűzte műsorára művészileg remélhetően „följavitva” a mű közepes színvonalát.

Budapest, 1976. január 9.

Majoros József sk.
főelőadó

b) A Kulturális Minisztérium Színházművészeti Főosztályának feljegyzése **Eörsi István: Áldozat** című drámájáról – 1976. január 8.

Eörsi István drámája i. u. 71-ben játszódik. Márk evangélista, élettársa Júlia társságában, gyűlölködve szemléli a Jeruzsálem fölött győztes rómaiak diadalmenetét: igaz, hogy beigazolódott Krisztus jövendölése, de nem gondolhatta – véli Márk – hogy ez a csöcselék hajtsa végre akaratát. Márk szitkozódását végig hallgatja a Csavargó, aki egy óvatlan pillanatban ráugrik lehetetlenné teszi, és az a szándéka, hogy mint „árulót” a rómaiak kezére adja. Júlia Domitiánushoz siet segítségért; a sztoikus bölcselkedő házában tartózkodik Tacitus is, az események „realista” krónikása. Domitinus kegyes hangulatában beleegyezik Márk kiszabadításába, ám erre nem kerülhet sor, mivel az evangélista időközben egy fiatal római keresztény nővel megszökött a cellából; a történetek után nyilvánvaló, hogy áldozatra van szükség, s ez csakis a Csavargó lehet. A Csavargót keresztire feszítik, ám – miközben a kereszt tövében Márk és Tacitus „történelmet írnak” – megszökök a keresztről.

A cselekmény vázlatos ismertetése csak alapja lehet a mű gondolati tartalmának a megközelítéséhez. Előljáróban megállapítható, hogy az „Áldozat” **Eörsi** valamennyi színpadi műve közül a legszuggesztívebb, legfeszültségteresebb alkotás: az alakok plasztikusan mintázottak, a történet fordulatai, a dialógusok ritmusa, egyáltalán: az egész mű szerkezete rendkívül feszesen komponált. Gondolati építkezése ezúttal is igényes – ezzel együtt problematikus vonásokat is tartalmaz. Az egyik figyelemreméltó eszmei-gondolati száll a darabban Márk és a Csavargó konfliktusa. A Csavargóról a történet során kiderül, hogy nem más mint Júdás, s kiderül róla továbbá az is, hogy voltaképp nem árulója Krisztusnak mivel erre a „szerepre” – egyéb kiutat „megváltásának” létrejöttéhez nem találván – maga Krisztus kérte fel. Ezzel szemben ő „ájtatos árulóknak” minősíti az evangélistákat, nézete szerint Krisztus nem önként, hanem kényszerűségből vállalkozott a megváltásra s amíg ezt a tényt misztifikációk helyettesítik az emberek tudatában, addig a világnak szakadatlan szüksége lesz „Júdásokra”, illetve „megváltó csodákra”. A Csavargó szemében tulajdonképp ezért veszélyes Márk működése, ezért tartja az összes evangélistát az emberiségre veszélyes árulóknak. **Eörsi**, véleményünk szerint, egy misztifikációktól és előítéletektől mentes történelemszemlélet mellett foglal állást – más kérdés, hogy ez az állásfoglalás, a cselekmény közegében, annak logikai rendjében kétségkívül alkalmat ad a pesszimista értelmezésre. **Eörsi** paraboladrámát írt, s ennek „mai olvasata” túlhaladottnak – meghaladottnak – kell, hogy ítélje, a problémát. Érzékeny pontja a műnek Domitiánus életszemlélete, s általában véve a római közállapotok kérdése. Domitiánus egy meglehetősen nihilista nézőpontból kezeli az eseményeket, valójában kételkedik az emberi cselekvés és a morál autonómiájának a lehetőségében, a cselekvés szabadságában hiszen minden a napi politika, a politikai taktika fordulatainak van alárendelve. A darab figyelmes olvasása azonban meggyőzhet arról, hogy **Eörsi** legalábbis ironikus kritikával szemléli Domitiánus figuráját, s itt nem szabad, hogy megtévesszen az alak íróilag erőteljes megformálása. Domitiánus

lényegében „mögötte” van az eseményeknek, nem alakítója a cselekménynek, megtartása csupán motiválja, jellemzi azt a közeget amelyben a Csavargó és Márk konfliktusa kibontakozhat. A „történetíró” Tacitus beállítása ugyancsak ironikus. Ha Márk tudatosan hamisítja a történelmet, akkor – a darab szerint – Tacitus ezt naiv módon teszi, mivel csak lejegyzí az eseményeket, s ez végeredményben ugyanúgy alkalmat adhat a téves értelmezéseknek mint az evangélista módszere.

Összegezve: a főkérdés, ami **Eörsi** – íróilag igényes s korábbi műveihez mérten igen szép padszerű – darabjával kapcsolatban fölmerülhet: időszerű-e napjainkban is, itt és most, a Csavargó küzdelme a „történelmi igazságért”? Nyilvánvaló, hogy **Eörsi** túlhangsúlyozza ezt a kérdést. Úgy véljük, hasznos lenne, ha értő dramaturgiai munka segítségével ezen a ponton átdolgozná a darabot, amely – ismételjük – íróilag eddigi, talán legsikerültebb színpadi műve.

Budapest 1976. január 8.

Majoros József sk.
főelőadó

Jelzet: MNL OL XIX-I-7-dd-29/minh-1976.

Géppel írt tisztázatot, pecsét nélkül, saját kezű aláírásokkal. Rajta kézzel: A csatolt két lektori jelentést küldtem – kérésére – Aczél e-nak

Pozsgay I.

[...]

[...]

a dolgozó osztályok mindennapi életének mind közvetlenebb ábrázolására (Galgóczi Erzsébet, Csák Gyula, Szakonyi Károly, Koppányi György). Fialat íróink első vagy második színpadi jelentkezése, főleg mai témával, figyelmet érdemlő (Schwajda György, Juhász István, Lakatos Menyhért, Tóth-Máté Miklós, Sárospatak István).

Kevesebb magyar klasszikus mű bemutatkozását tervezik a színházak, a válogatás azonban arányosabb és a közművelődés igényeinek is jobban megfelel. Változatlan az érdeklődés a felszabadulás utáni magyar drámairodalom egyes kiemelkedő egyéniségeinek életműve iránt (Németh László, Sarkadi Imre). Valamivel kevesebb új magyar zenés darab bemutatása várható.

A tervben szereplő új magyar darabok közül **Eörsi István: Kihallgatás** c. (régebbi, nyomtatásban sem engedélyezett) darabjának bemutatásával (Kaposvárott, stúdió-színházban) eszmei, politikai okokból nem értünk egyet,²⁴⁷ Örkény István: **Pisti a vérzivatarban** c. (folyóiratban megjelent) színdarabjának bemutatóját,²⁴⁸ valamint **Eörsi István: Az áldozat** c. történelmi drámájának bemutatóját, (Szegeden, illetve Kecskeméten stúdió színházban) azok előkészületeit kritikus, orientáló figyelemmel kísérjük és engedélyezésüket végső soron a rendezői értelmezésektől tesszük függővé.²⁴⁹

Növekedik a klasszikus orosz dráma és a már nálunk is sikeres mai szovjet szerzők művei iránti érdeklődés (Arbuzov, Ajtmatov, Braginszkij, Katajev, Iszajev, Zsuhovickij). Új kezdeményezést jelentenek Gelman, Okudzsava, Erdman, Baklanov drámáinak tervezett bemutatói. Az orosz-szovjet bemutatók száma nagyobb lesz a tavalyinál. A többi szocialista ország színdarabjainak színrevitelénél tovább csökkent a vállalkozó kedv. Bolgár, román, délszláv szerző nem szerepel az előzetes tervekben.

A nyugati klasszikus és kortárs művek aránya valamelyest csökken. Szophoklész, Moliere, Lope de Vega és mások alkotásai mellett különösen Shakespeare életműve szerepel továbbra is nagy súllyal az 1976/77-es évad műsortervében. Figyelmet érdemel azonban, hogy a választék tovább bővül Goethe, Corneille, Büchner, Shelley ritkábban játszott műveivel.

A bemutatásra szánt kortárs nyugati darabok sorából kiemelkedik néhány olyan mű, amely a tőkés társadalom erőteljes művészi eszközökkel megfogalmazott, humanista eszmeiségű bírálatát adja (Kesev, Barnes, Bond, Storey alkotásai).

²⁴⁷ A bemutatóra majd csak 1988. november 18-án kerül sor a kaposvári Csiky Gergely Színház Stúdiószínházában (rend.: Babarczy László és Mohácsi János).

²⁴⁸ A bemutatóra csak 1979. január 20-án kerül sor a Pesti Színházban (rend.: Várkonyi Zoltán).

²⁴⁹ A bemutatóra majd csak 1992. október 9-én kerül sor a budapesti Arizóna Kisszínházban (rend.: Valló Péter).

III.

Feladatok

- 1.) Javítani, fejleszteni kell a Kulturális Minisztérium műsortervezési tevékenységét, módszereit. Ehhez szükséges, hogy:
 - A színházak határozottabban fogalmazzák meg, tisztázzák saját szerepüket, arculatukat és azt műsortervezésükben is következetesebben juttassák kifejezésre. Jobban támaszkodjanak művészeti tanácsaikra, aktívabb dramaturgiai munkával következetesebben érvényesítsék társadalmi megrendelőszerepüket. A stúdió színpadokat a szocialista tartalmú szakmai kísérletezésre, ne pedig az eszmeileg problematikus darabokkal való kísérletezésre használják fel.
 - A tanácsok és a minisztérium folyamatosan együttműködve, már a műsortervek kialakításának megkezdésétől tartsanak szoros, konzultációs kapcsolatot a színházakkal és korrigáló, javaslattevő, megrendelő és koordináló tevékenységük erősítésével, az erkölcsi és anyagi ösztönzők célratörőbb alkalmazásával, hatékonyabban biztosítsák egy-egy évad műsorterve kialakításában a társadalmi igények érvényesítését, a színházak műsorterveinek országos összhangját.

- 2.) A színházak – eddigi tapasztalataik alapján – továbbra is tervezzék közművelődési tevékenységüket; törekedjenek újabb közönségrétegek, mindenek előtt a munkásság, a parasztság és az ifjúság újabb rétegeinek megnyerésére; közművelődési tevékenységük középpontjába a szocialista brigádok színházlátogatásának előmozdítását állítsák.

Budapest, 1976. június hó

Melléklet:

- Statisztika
- Műsorterv

Melléklet:

A műsortervek bontása	1975/76.			1976/77.	
	Bemutató terv	tény	Repertoár tény	Bemutató terv	Repertoár terv
Mai magyar próza	55	50	24	51	20
Régi magyar próza	12	16	10	9	7
Mai magyar zenés	15	12	6	10	10
Régi magyar zenés	11	14	1	10	3
Összesen:	93	92	41	80	40
Szovjet művek (zenés is)	18	15	7	20	5
Orosz klasszikusok	4	3	4	9	3
Összesen:	22	18	11	29	8
Szocialista országok klasszikus és mai drámái	14	15	8	11	4
Összesen:	14	15	8	11	4
Nyugati kortárs próza	19	18	10	10	13
Külföldi klasszikus és régi próza	31	33	12	34	18
Mai nyugati zenés	5	11	2	3	1
Régi nyugati zenés	15	17	1	15	4
Összesen:	70	79	25	62	36
Mindösszesen:	199	204	85	182	88

b) A Kulturális Minisztérium Színházművészeti Főosztályának feljegyzése a színházak előzetes műsorterve 1976/77-es évad – 1976. június

KULTURÁLIS MINISZTERIUM SZÍNHÁZMŰVÉSZETI FŐOSZTÁLY

Előzetes műsorterv
(1976–1977)

Budapest, 1976. június

NEMZETI SZÍNHÁZ

Goethe:	Faust
Moliere:	Botcsinálta doktor
Örkény István:	Kulcskeresők
Csák Gyula:	Leányszállítás (Egy munkásszálláson játszódik; a darab a mindennapi élet apróbb-nagyobb emberi problémáit, örömeit ábrázolja.)
Gelman:	Egy ülés jegyzőkönyve
Osztrovszkij:	Vihar
Móricz Zsigmond:	Uri muri
Németh László:	Erzsébet nap
G. B. Shaw:	Caesar és Cleopatra
Barnes:	Az uralkodó osztály (A satirikus hangvételű darab az angol uralkodó osztályt gúnyolja ki.)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Szakonyi Károly:	Hongkongi paróka
Vörösmarty Mihály:	Csongor és Tünde
Szabó Magda:	Az a szép fényes nap
Katona József:	Bánk bán
Zindel:	A gamma-sugarak hatása a százszorszépekre
Shakespeare:	Lear király
Németh László:	VII. Gergely
Shakespeare:	II. Richárd
Bornemissza Péter:	Magyar Elektra

VÍGSZÍNHÁZ

Garcia Lorca:
Csurka István:

Bernarda Alba háza
Verseny nap
(A monológra épült drámában egy lóverseny történetének ürügyén vall önmagáról és korosztályáról, válságokról és útkeresésekről a szerző.)

Ken Kesey-Dale Wassermann:
Csehov:
E. Bond:

Száll a kakukk fészkére
Platonov
Fej vagy írás
(A darab Shakespeare utolsó éveiről szól, s a nagy drámaíró keserű felismeréseit, kora társadalmának hibái miatti kiábrándulását állítja a középpontban)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Berényi – Marton – Presser:
Déry – Presser:
Krúdy – Kapás:
Csehov:
Shaw:
Goldoni:
Coward:
Neil Simon:

Harmincéves vagyok
Képzelt riport...
Rezeda Kázmér szép élete
Cseresznyéskert
Szent Johanna
Mirandolina
Vidám kísértet
Furcsa pár

PESTI SZÍNHÁZ

Déry Tibor
Szophoklész:
Hernádi Gyula:

Kedves Bópeer!
Antigone
Királyi vadászat
(A folyóiratban már megjelent mű cselekménye a Horthy fasizmus kezdeti időszakában játszódik. Az önmagát is elpusztító manipulálás drámája.)

O'Neill:
Neil Simon:

Utazás az éjszakába
A 88. utca foglya
(Az amerikai kisember elidegenedett világát mutatja be a színmű.)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Örkény:	Macskajáték
Ginzburg:	A hirdetés
Rolland:	Szerelem és halál játéka
Gogol:	Egy őrült naplója
Csurka:	Eredeti helyszín
Aldo Nicolaj:	Hárman a padon
Tolsztoj – Gyurkovics:	Kreutzer szonáta
Rabe:	Bot és gitár

MADÁCH SZÍNHÁZ

Németh László:	Széchenyi
Gogol – Szakonyi:	Holt lelkek
Shakespeare:	Felsült szerelmesek

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Gershe:	A pillangók szabadok
Shakespeare:	Othello
Millar:	Abelard és Heloise
	Én, Bertolt Brecht
Illés Endre:	Spanyol Izabella
Shaw:	Warenné mestersége

MADÁCH KAMARASZÍNHÁZ

Oscar Wilde:	Bunbury
Gyurkovics Tibor:	Isten nem szerencsejátékos (A darab a szerző hasonló című regénye alapján készült.)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Neil Simon:	Napsugár fiúk
Molnár Ferenc:	Egy, kettő, három
Szomory Dezső:	Botrány az Ingeborg koncerten
Ibsen:	Hedda Gabler
Sarkadi Imre:	Elveszett paradicsom
Hubay – Vass – Ránky:	Egy szerelem három éjszakája
Th. Wilder:	A házasságszerző
Németh László:	Colbert
	Várj reám!

THÁLIA SZÍNHÁZ

Corneille:	Attila
Mesterházi Lajos:	A Prométheus- rejtély (Regényét a szerző maga adaptálta színpadra.)
Katona – Illyés:	Bánk Bán
Weöres Sándor:	Octopus (A darabot Szent György és a sárkány címmel Kaposvárott bemutatták)
Czakó Gábor:	Eleven kísértetek (Egy fiatalember leszámol a múlttal és rájön, hogy csak jövőjét érdemes kutatni.)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

László – Bencsik:	Történelem alulnézetben
László – Bencsik:	Anyaföld
Malraux:	Remény
Greene:	A csendes amerikai
Diderot:	Fecsegő ékszerek Ezeregyéjszaka Thália kabaré Agyagtáblák üzenete
Lázár Ervin:	A hétfejű tündér Petruska

JÓZSEF ATTILA SZÍNHÁZ

E. Filippo:	Szombat, vasárnap, hétfő
Csiky Gergely:	Buborékok
Arbuzov – Hidas – Ladányi:	Egy szerelem története
Shakespeare:	Ahogy tetszik vagy Vízkereszt

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Shakespeare:	Sok hűhó semmiért
Kaló Flórián:	Mai történet
Ayckburn:	Nálunk, nálatok, náluk
Miller:	A salemi boszorkányok
Kardos – Victor – Mészöly:	Villon
Göncz Árpád:	Magyar Medea
Csiky Gergely:	Kaviár

HUSZONÖTÖDIK SZÍNHÁZ

Fejes Endre:	Cserepes Margit házassága
Schwajda György:	Látóhatár (A darab mai életünk néhány visszás jelenségét pellengérez ki a szatíra és a groteszk eszközeivel.)
Hernádi Gyula:	Babeuf (A francia forradalom idején játszódó darab izgalmas cselekménye során az egyenlőség eszméje, lehetőségének és lehetetlenségének problémája bontakozik ki.)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Gyurkó László:	Kömíves Kelemenné balladája
Shakespeare:	Lear király
Hernádi Gyula:	Vörös zsoldár
Bartsch:	A has
Molière – Örkény:	Zsugori uram

FŐVÁROSI OPERETTSZÍNHÁZ

Csuha – Dancsák – Miklóska – Miklós:	Az ellopott futár (Rejtő könyvének színpadi változata.)
Kander:	Kabaré
Kálmán Imre:	Montmartrei ibolya

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Lehár Ferenc	Cigányszerelem
Hervé:	Nebáncsvirág
Szirmai – Gábor:	Mágнас Miska
Offenbach:	Orfeusz az alvilágban
MacDermot – Shapiro:	Veronai fiúk
Lakatos – Csemer:	Piros karaván
Kálmán Imre:	Cirkuszhercegnő
Gáspár – Gyulai Gaál:	Az állam én vagyok

VIDÁM SZÍNPAD

Nusics:	Doktor Pepike Politikai kabaré
Szigligeti – Fényes – Szenes:	Mama
Gáspár – Gyulai – Endrődi:	Az Úristen is férfi (A női egyenjogúság kérdéseit boncolja az író.)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

	Él még a kabaré? Lehetünk őszinték?
Bencsik Imre:	Kutyakomédia
Rejtő – Ungvári – Fényes:	Aki mer, az nyer!

MIKROSKÓP SZÍNPAD

	Politikai kabaré
Komlós János:	Az okosok földjén Balassi Bálint (iskolaszínházi műsor)

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

	Magától nem megy
Komlós János:	Folyt. köv.
B. Vasziljev:	Csendesek a hajnalok
Cs. Ajtmatov:	A versenyló halála
Cs. Ajtmatov:	A fehér hajó

ÁLLAMI BÁBSZÍNHÁZ

	Vásári bábkomédiák (A klasszikus népi és vásári bábkomédiákat Jékely Zoltán keretjátéka fogja egybe.)
Tamási Áron:	Furfangosok
Weöres Sándor:	Csalóka Péter
Csajkovszkij:	Diótörő
Benedek András:	Az aranyhajú testvérek (Régi magyar népmesékből összeállított báb- mesejáték.)

Urbán Gyula:	A két kicsi pingvin (A két kis pingvin világszerte utazásról és hazatalálásáról szól a mesejáték.)
Arany János – Jékely Zoltán:	Toldi
Pospisilova:	A királylány és a visszhang

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

Török Sándor:	Kököjszi és Bobojsza
Baum – Tótfalusi:	Óz, a nagy varázsló
Hárs László:	Hencidai csetepaté
Gäbbe – Tótfalusi:	Hamupipóke
Tóth Eszter:	A csizmás kandúr
Tersánszky J. Jenő:	Misi mókus vándorúton
Bálint Ágnes:	Az elvarázsolt egéricsasszony
Szilágyi Dezső:	Jancsi és Juliska
Tóth Eszter:	Gidaház az erdőszélen
Tolsztoj – Jékely:	Fajankó kalandjai
Garnet – Band- Devecseri:	Aladin és a csodalámpa
Vörösmarty:	Csongor és Tünde
Swift – Jékely:	Gulliver az óriások földjén
Svarc:	A sárkány
Kodály:	Háry János
Bartók:	A fából faragott királyfi
Sztravinszkij:	Petruska
Illyés Gyula:	Tűvé-tevők
Tersánszky J. Jenő:	A varázshegedű
	Arcok és álarcok
	Tárgyak és emberek
	Bartók – est

BUDAPESTI GYERMEKSZÍNHÁZ

Svarc – Lendvay	Hókirálynő
Száraz György:	Mátyáskirály (a fiatal Mátyás életéről szól a darab)
Barabás Tibor:	Végvári Legenda (A fiataloknak szóló történet a török idők harcairól, embereiről mesél.)
Dumas – Rozovszkij – Dunajevszkij:	A három testőr

Barnassin – Ránky:	Messze még a holnap (A magyar századelő munkásmozgalmi harcait eleveníti meg a történet.)
Katajev:	Távolban egy fehér vitorla
MŰSORON LÉVŐ DARABOK:	
Collodi – Litvai:	Pinokkio
Szao – Poljakov – Minkov:	Varázslatos muzsika
Felcman – Rozsgyestvenszkij:	Bátyám és a klarinét
Verne – Csemer – Brand – Stark:	A tizenöt éves kapitány
Barnassin – Gonda:	Pro Urbe
Fehmel – Deicke:	Amit akartok

RADNÓTI MIKLÓS SZÍNPAD

	Radnóti műsor
	Karinthy Frigyes-est
Katona József:	A rózsza, avagy a tapasztalatlan légy a pókok között
	Csehszlovák költői-est

ELŐADÓI ESTEK

Jancsó Adrienne:	Légy már legenda
Szentpál Mónika:	Krónika a magyaroknak dolgairól
	Mikszáth-est
	Balázs Béla-est
	Vas István-est
	Fiatalköltők estje
	Magyar egyfelvonásosok

MŰSORON LÉVŐ DARABOK:

	Eszmélet (József Attila műsor)
	Előszó (Vörösmarty műsor)
Ginzburg:	Mozdony
Jan Kross:	Négy monológ
	„Anyád nyelvét bízták rád...” (Bánffy-est)
Kocsis István:	Tárlat az utcán
	Nagy László est
	Tücsökzene (Szabó Lőrinc műsor)
Örkény István:	Egyperces novellák

ÁLLAMI DÉRYNÉ SZÍNHÁZ

Dunajevszkij:	Aranyvölgy
Beszjadovszkaja – Tomsits:	A három rabló
Rossini:	A sevillai borbély
Breffort – Monnot:	Irma, te édes
Barta Lajos:	Szerelem
Milne – Karinthy:	Micimackó
Benedek András:	Firlefac
	(Mesejáték a magyar népmesevilág motívumaiból.)
Kodály:	Székelyfönő
Donizetti:	Rita
Lakatos Menyhért:	Akik élni akarnak
	(A dráma a cigánység beilleszkedésének lehetőségeiről szól.)
Katona – Illyés:	Bánk bán
Jókai – Ambróczy:	Telihold
Kertész Ákos:	Sziklafal
Braginszkij – Rjazanov:	Munkatársak
MŰSORON LÉVŐ DARABOK:	
Strauss:	Varázskeringő
Tersánszky – Csemer – Szakcsi Lakatos:	Szidike kisasszony
Dimov:	Elátkozottak
Jókai Anna:	Új házasok
	(A darabot Tartozik és követel címmel mutatták be.)
Smetana:	Eladott menyasszony
Flotow:	Richmondi vásár

BÉKÉS MEGYEI JÓKAI SZÍNHÁZ

Kaló Flórián:	Mai történet
Tóth-Máté Miklós:	Két nap az akácokban
	(Vidékről származó nagyhírű színész falusi filmforgatás közben rádöbben eddigi életvitelének csődjére)

Ben Jonson:	Óh, azok a régi szép házasságok
Zsuhovickij:	(Drámai szatirikus montázs Molnár, Heltai, Harsányi, Móricz, Csehov, Courteline, Barrie műveiből.)
Dolgij:	Volpone
Braginszkij – Rjazanov:	Próbatétel
Iszajev:	Emlékezzetek rá!
Sardou:	Ma éjjel megnőszülök
Innocent Vincze Ernő:	Nem magánügy
	Váljunk el!
	Tavaszi keringő
STÚDIÓ	
Arbuzov:	Régimódi történet
H. Barta:	Kiáltás
Baum:	Óz, a csodák csodája
Baranyi – Balázs:	Magyar népi játékok

DEBRECENI CSOKONAI SZÍNHÁZ

Shakespeare:	Hamlet
Molière:	Úrhatnám polgár
Százaz György:	Az élet vize (Groteszk komédia a karrierizmusról.)
Sarkadi Imre:	Párbaj
Erdman:	A mandátum (A darab a kispolgári magatartásforma szatirikus bírálata.)
Ábrahám Pál:	Bál a Savoyban
Puccini:	Gianni Schicchi
Musszorgszkij:	Hovanscsina vagy
Verdi:	Don Carlos
KAMARASZÍNHÁZ	
Szigligeti:	Liliomfi
Juhász – Illés:	Félbehagyott nők (Zenés komédia egy festőművész emberi, művészi útkereséséről.) vagy
Wassermann – Leigh:	La Mancha lovagja

GYŐRI KISFALUDI SZÍNHÁZ

Ben Jonson:	A hallgatag hölgy
Galgóczi Erzsébet:	Kinek a törvénye? (Egy termelőszövetkezet elnökének tragédiájáról szól a darab.)
Baklanov:	A cserbenhagyó (A hasonló című novellát szándékozik a színház színpadra átültetni.)
Katajev:	A kör négyszögesítése
Lope de Vega:	Sevilla csillaga
Huszka:	Mária főhadnagy
Száraz – Aldobolyi – Romhányi:	Pincebuli (A KM musical pályázatára készült zenés játék könyvtárban dolgozó fiatalok történetével fejezi ki a művészet erejébe vetett hitet.)
Feydeau – Aldobolyi:	Zsákbamacska
Shaw – Lerner – Loewe:	My Fair Lady
Pergolesi:	Az úrhatnám szolgáló
Schenk:	A falusi borbély
Menotti:	A telefon

KAMARASZÍNHÁZ

Kraszinsky:	Capa (Az abszurd eszközeit felhasználó darab két halálra ítélt története.)
Hegedűs Géza:	Lackner Kristóf (Soproni egykori polgármesterének életéről szól a darab.)

IFJÚSÁGI ÉS GYERMEKSZÍNHÁZ

Vancsura:	Szörmök Maci
Schwajda:	Óz, a csodák csodája

KAPOSVÁRI CSIKY GERGELY SZÍNHÁZ

Okudzsava:	Merszi, avagy Sipov kalandjai (adaptáció)
D. Storey:	A vállalkozó (Egy esküvői sátor felépítése és lebontása a darab témája – a közösségteremtés szükségességét hirdeti.)

Hrabal:	Bambini di Praga
Shakespeare:	Troilus és Cressida
Rostand:	Cyrano
Osztrovszkij:	Erdő
Szigligeti:	Liliomfi
Fall Leo:	Pompadour

STÚDIÓ

Eörsi István:

Kihallgatás

Mrožek:

Tangó

GYERMEKSZÍNHÁZ

Milne:

Micimackó

Lázár Ervin:

A kisfiú és az oroszlán

Ránki:

Muzsikus Péter

KECSKEMÉT KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ

Németh László:

VII. Gergely

Ajtmatov:

Fent a Fudzsijamán

Macchiavelli:

Mandragera

Huszka Jenő:

Gül Baba

Eörsi István:

Áldozat (A Vespasianus császársága idején játszódó dráma a vakhit ellen perel az értelem nevében.)

Shakespeare:

Minden jó, ha a vége jó

P. Hacks:

Ádám és Éva

Gyurkovics – Szakonyi – Aldobolyi:

Ki lesz a gyilkos? (Zenés komédia egy filmforgatókönyv megírásának és megvalósulásának mulatságos körülményeiről.)

GYERMEKSZÍNHÁZ

Baum – Schwajda – Tamássy:

Óz, a nagy varázsló

KELEMEN LÁSZLÓ SZÍNPAD

Büchner:

Woyzeck

ISKOLASZÍNHÁZ

Vörösmarty:

Csongor és Tünde

Magyar iskoladrámák

(Bornemisztától, Csokonaiig)

[...]

[...]

A külföldi klasszikusok színrevitele mennyiségileg arányos volt, esetenként tartalmilag a korábbiakénál magasabb színvonalat ért el (Shakespeare: Athéni Timon, Szolnok: Hamlet, Debrecen: Holt lelkek, Madách). A Faust I. része színrevitelének dicséretes vállalkozását nem kísérte siker (Nemzeti Színház).

A mai nyugati drámairodalmat az elmúlt évadban is elsősorban a progresszív művek képviselték. A Pécsi Nemzeti Színház Übü király című produkciójának nem kívánatos szemléleti torzulásait átrendezéssel kellett korrigálni.²⁵²

A zenés művek ízlésszintje, színvonala kielégítő volt; a Fővárosi Operettszínház „Kabaré”-bemutatója a hagyományos operett egyoldalú kultuszának színvonalas, eredményes áttörését is jelentette.²⁵³

Az évad során eredményesen alakultak a magyar színházi élet nemzetközi kapcsolatai. Az évad kiemelkedő eseménye volt a moszkvai Taganka Színház vendégszereplése. A Csehszlovák-Magyar Barátság és Kultúra Napjai kölcsönös rendezvényein került sor a Vígszínház prágai és bratislavai, illetve a Szlovák Nemzeti Színház budapesti és vidéki vendégszereplésére. Színházaink külföldi vendégjátékai sorában a Huszonötödik Színház NDK-beli, a Madách Színház romániai sikeres szereplése érdemel említést. – A Nemzeti Színház Szovjetunió-beli vendégszereplése – a kivitt műsor összeállítás, valamint a fogadó fél szervezési problémái miatt – nem bizonyult teljesen sikeresnek. – Növelte színházművészetünk nemzetközi tekintélyét Kazimir Károly brüsszeli „Tóték” rendezése. – Színházi szakembereink aktív munkát végeztek a különböző nemzetközi színházi szervezetekben. Színházpolitikai jelentősége volt a szocialista országok színházi főosztályvezetői budapesti tanácskozásának, melynek napirendjén a szocialista színház-kultúra és színházi kapcsolatok időszerű kérdései szerepeltek.

3.) Az elmúlt évadban színházművészeti életünk egyes területein előrehaladás is mutatkozott.

– A műsor kialakításának gyakorlata valamelyest tervszerűbbé vált. Az Agit. Prop. Bizottság állásfoglalása nyomán megélnékült, új formákkal gazdagodott a színházi műhelyek megrendelő tevékenysége (a Vig-, a József Attila-, a debreceni és a kecskeméti színházak drámapályázati; a dramaturgiáknak a szerzőkkel való folyamatosabb munkakapcsolata). Az évad előzetes műsorterve s a megvalósult program közötti eltérés arányaiban nem számottevő, ugyanakkor a műsorváltozások során értékes művek kerültek bemutatásra (Illyés Gyula, Nagy István, Remenyik Zsigmond, Brecht és mások művei). Az Agit. Prop. Bizottság figyelemfelhívása nyomán, a tanácsi szervekkel, a színházak vezetőivel folytatott megbeszéléseink eredményeképpen néhány, különböző okok miatt problemati-

²⁵² Alfred Jarry, Übü király (bem.: Pécsi Nemzeti Színház, 1977. február 11. rend.: Paál István).

²⁵³ John Knader – Fred Ebb – Joe Masteroff, *Kabaré* (bem.: Fővárosi Operettszínház, 1977. április 1. rend.: Szinetár Miklós m.v.).

kus mű nem került bemutatásra (Eörsi: A kihallgatás;²⁵⁴ Erdman: Öngyilkos;²⁵⁵ Mrožek: Tangó²⁵⁶).

- Színházaink eredményesen fejlesztették közönségkapcsolataikat, elsősorban a munkásság és az ifjúság körében. A színház iránti érdeklődés növekedésében jelentékeny szerepet játszottak a Rádió és a Televízió színházi műsorai, illetve a Televízió Színházi Albuma. A színházak és a közönség kapcsolata erősítése szempontjából komoly segítséget jelentett, hogy az Országos Közművelődési Tanács Elnöksége a Szövetség előterjesztése alapján orientálón állást foglalt a színházak közművelődési tevékenységét illetően.
 - Megélték a színházak közötti együttműködés mind a főváros-vidék, mind pedig a vidéki színházak egymás közötti kapcsolataiban, ami elősegítette az egységes szellemű színházi közélet kialakulását. A kaposvári Csiky Gergely Színház vígszínházi vendégszereplésének (Állami Áruház) szélsőséges kísérőjelenségei kivételnek tekinthetők.²⁵⁷
 - Színházi közéletünk légkörét, hangulatát kedvezően befolyásolta, hogy a szélsőségektől sem mentes színházi vitát követően, annak egyes tanulságaira is építve, a színházi élet különböző fórumain (Színházművészeti Szövetség, Színházművészeti Tanács, Színházművészeti Kommunista Aktíva) megvitatták a Kulturális Minisztériumnak a színházművészetünk öt évről szóló áttekintését; továbbá hogy azt a Központi Bizottság mellett működő Kulturpolitikai Munkaközösség is megvitatta, s hogy annak Állásfoglalása nyomán az összegző áttekintés rövidített változata a Társadalmi szemlében is megjelent. A lefolytatott viták és azok végeredményének orientáló publikálása jótékonyan hatott a Színházművészeti Szövetség közgyűlésének kritikus, de konstruktív hangütésű lefolyására is. A terület problémáinak helyes megközelítését az is elősegítette, hogy színházművészetünk helyzetét a Kulturális Minisztérium előterjesztése alapján az országgyűlés Kulturális Bizottsága is megvitatta.
- 4.) Mindennek alapján színházművészeti életünk és annak állami irányítása kiegyensúlyozottabb légkörben, tudatosabban vehette számba és tűzhette napirendre a meglévő problémák (a fővárosi színházi élet színesítése, a társulat nélküli színházak, a színészfoglalkoztatás és képzés, a bérletezés) tervszerű és fokozatos megoldását. – E törekvések keretében került sor a Huszonötödik és az Állami Déryné Színház összevonására, illetve új színház kialakítására, amiről a Kulturális Minisztérium az Agitációs és Propaganda Bizottságot külön jelentésben tájékoztatja.

²⁵⁴ A bemutatóra majd csak 1988. november 18-án kerül sor a kaposvári Csiky Gergely Színház Stúdiószínházában (rend.: Babarczy László és Mohácsi János).

²⁵⁵ A bemutatóra majd csak 1988. április 29-én kerül sor a kaposvári Csiky Gergely Színház Stúdiószínházában (rend.: Ascher Tamás).

²⁵⁶ A bemutatóra majd csak 1988. január 22-én kerül sor a Pécsi Nemzeti Színház Stúdiószínházában (rend.: Vas Zoltán Iván).

²⁵⁷ Barabás Tibor – Gádor Béla, Állami áruház (bem.: Csiky Gergely Színház, Kaposvár, 1976. május 21. rend.: Acher Tamás). A vígszínházi vendégjátékra 1977. március 5-én került sor.

II.

Az 1977/78-as színházi évad előzetes műsorterve arányaiban és tartalmában megfelel műsorpolitikai célkitűzéseinknek. A tervezett bemutatók technikája, gondolatisága nagyrészt közvetlenül kapcsolódik társadalmunk időszerű kérdéseihez. Ezen az eszmei-tartalmi tájékozódáson belül a műsortervek kellően változatos-sokrétű képet mutatnak.

A mai magyar dráma változatlanul középponti helyet foglal el a műsortervekben. A drámaírói életművét folytató Illyés Gyula, Sütő András, Szabó Magda, Jókai Anna, Gyurkó László, Hubay Miklós, Kertész Ákos, Fejes Endre, Hernádi Gyula, Száraz György, Maróti Lajos mellett várhatóan több fiatal drámaíró bemutatkozására, illetve jelentkezésére is sor kerül (Czakó Gábor, Novotny Gergely, Pavlovics Miklós, Schwajda György). Az elkészült művek, illetve a drámatervek az elmúlt évadhoz mérten gazdagabb, de mindenképpen árnyaltabb gondolati anyagot tartalmaznak. Hangsúlyosan jelentkezik bennük a forradalmi magatartás újfajta követelményrendszere, a közösségi szemléletet térnyerésével kapcsolatos etikai problémák, a vezetők felelőssége, valamint az értelmiség önvizsgálata. Változatlanul kevés mű foglalkozik a munkásság és a falusi dolgozók, valamint az ifjúság élet problémáival: ezen a téren a drámapályázatokra készülő művektől várhatunk jelentősebb előrelépést.

Színházaink a Központi Bizottság határozatának megfelelően készültek fel a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának méltó megünneplésére. Majakovszkij, Babel, Rahmanov, Trenyov, Bulgakov, Gelman, Roscsin, Druce, Stein és Belocerkovszkij műveinek bemutatói mellett színházművészetünk fontos eseményének ígérkezik a klasszikus orosz művek, Gogol, Dosztojevszkij, Csehov és Gorkij drámáinak színrevitele. A képet a tervezett felújítások, a repertoáron szereplő szovjet és orosz darabok előadásai teszik teljessé. A Budapesti Művészeti Hetek színházi programját is a legsikeresebb szovjet-orosz drámbemutatókból állítjuk össze.

A műsortervek figyelemreméltó vonása a szocialista országok drámairodalmának az elmúlt évadhoz viszonyított, gazdagabb jelentkezése. A lengyel drámairodalmat Iredinsky, Prezedjecki, Choinski és Csiecka művei képviselik a műsortervekben; sor kerül Mrožek két pozitív mondanivalójú darabjának („Emigránsok”,²⁵⁸ „Szerencsés körülmények”²⁵⁹) bemutatására is. A klasszikusnak számító román Baranga és a jugoszláv Krleža művei mellett külön érdeklődésre tarthat számot két, nálunk még nem játszott cseh szerző, Miroslav Hornicsek és Jan Kusák műveinek bemutatása. Nem kielégítő az NDK és a bolgár dráma jelenléte a műsortervekben.

²⁵⁸ Mrožek *Emigránsok* bemutatójára majd csak 1979. január 14-én kerül sor a Veszprémi Petőfi Színház Játékszínházban (rend.: Pétervári István). A következő évadban játszhatta a Nemzeti Színház is a Játékszínházban (bem.: Nemzeti Színház, Játékszín, 1979. október 2. rend.: Székely Gábor).

²⁵⁹ Az OSZMI Színházi Adattára szerint nem mutatták be.

Megfelelő súllyal, némiképp változatosabb tájékozódást tükrözően szerepelnek a műsortervekben a klasszikus szerzők. Szophoklész, Corneille, Shakespeare és Molière drámáinak bemutatói várhatóan tovább emelik a klasszikusok játszásának gondolati-művészi színvonalát.

A kortárs nyugati drámairodalom a korábbi évadok csökkenő arányát tartva, színvonalas művekkel szerepel a műsortervekben. Az angol Harold Pinter és a francia Jean Genet művei az abszurd iskola haladó vonulatához tartoznak. Darabjaikat stúdió előadások keretében tervezik bemutatni.

A repertoáron szereplő művekkel együtt az évad műsorában továbbra is jelentékeny szerepet kapnak a zenésjátékok, a szórakoztató művek. Az e műfajban tervezett bemutatók nagyrészt igényes változatást tükröznek – szerepük és hatásuk az előadások színvonalában lesz mérhető.

A szocialista országokkal kötött kulturális egyezményekben 1977-76-ra is szerepel színházi együttesek fogadása és cseréje (bolgár, jugoszláv, lengyel román, szovjet). Ezen együttesek konkrét kijelölése és az időpont meghatározása még nem történt meg. Fogadjuk a MHAT társulatát (Szovjetunió 1977. október) és Obrazcov Bábszínházát (Szovjetunió, 1978. I. n. év).

Néhány színházunk különböző, főként technikai és személyi nehézségek miatt csak vázlatos tervet készített – ezek pontosítását a tanácsi szervekkel együttműködve törekszünk elősegíteni. Néhány tervezett bemutatóval kapcsolatban fenntartásaink vannak. Csurka István mindkét darabján („Üvegek és asszonyok”²⁶⁰, „Majális”²⁶¹) további dramaturgiai munkát tartunk szükségesnek; Eörsi István: „Áldozat” c. drámájának bemutatását az előzetesen megismert rendezői értelmezéstől tesszük függővé;²⁶² Háty Gyula: „Isten, császár, paraszt” című drámájának bemutatását továbbra sem tartjuk időszerűnek.²⁶³

* * *

A Kulturális Minisztérium a I/4. pontban említett problémák megoldására való tervszerű törekvés mellett intézményesen, megfelelő irányelvek kiadásával is megkívánja javítani a műsortervezés rendjét. A tanácstörvénnyel, valamint az alkotóműhelyek önállósága és felelőssége elvével összhangban, azok következetesebb érvényre juttatásával az eddigieknél határozottabban kívánja biztosítani, hogy a színházak arcukat hosszabb távra szóló kialakításával, tervezésével szervezesebben illeszkedjenek az adott terület ideológiai, művelődés-

²⁶⁰ A József Attila Színházban mutatják be 1977. szeptember 24-én Nagytakarítás címmel (rend.: Benedek Árpád).

²⁶¹ Majd 1980. február 29-én fogják bemutatni a Veszprémi Petőfi Színházban (rend.: Horvai István m.v.).

²⁶² A bemutatóra majd csak 1992. október 9-én kerül sor a budapesti Arizóna Kiszínházban (rend.: Valló Péter).

²⁶³ A darab bemutatójára majd csak 1983. január 28-án kerül sor a Madách Színházban (rend.: Ádám Ottó).

[...]

Móricz Zsigmond:	Rokonok
Büchner:	Danton halála
Krleza:	Búcsú (költői vízió a polgári társadalom fel bomlásáról)
Hauptmann:	Henschel fuvaros
Kander – Ebb:	Kabaré
Jan Kusan:	Csaruga
Jacobbi:	Sybill
Dickens – Bart:	Twist Oliver

STÚDIÓ

Griffith:	Komédiások
Brecht:	Baál

GYERMEKSZÍNHÁZ

Jurij Olesa:	A három kövér
Erik Linklater:	Szél fúj a holdon

KECSKEMÉTI KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ

BEMUTATÓK

Sarkadi Imre:	Oszlopos Simeon
Pierre Arystde:	Tíz kiló arany
Alekszandr Stein:	Verziók
Kander – Ebb:	Kabaré
Shakespeare:	Pericles
Synge:	A nyugati világ bajnoka
vagy	
Harold Pinter:	A gondnok
Moliere:	Don Juan
Brecht:	Koldusopera

KAMARASZÍNHÁZ

Pavlovics Miklós:	Oresztész
Eörsi István:	Áldozat

MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ

BEMUTATÓK

Bulgakov:	Bíbor sziget
-----------	--------------

[...]

[...]

Határozati javaslat

- Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottsága Kulturális Minisztérium előterjesztése alapján helyesli a nyíregyházi és a zalaegerszegi önálló színházi társulat megalapítását a VI. ötéves tervidőszakban.
- Felkéri a kulturális és a pénzügyminisztert, az illetékes megyei tanácsok elnökeit, továbbá Zala megye esetében a SZOT illetékes vezetőjét, hogy a VI. ötéves terv előkészületei során a társulatok létrehozásának gazdasági feltételeit ennek jegyében tegyék vizsgálat tárgyává.

Budapest, 1979. július hó

b) A Kulturális Minisztérium jelentése az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottsága számára az 1978/79. színházi évadról és a 1979/80. évad előzetes műsortervéről – 1979. július

TÁJÉKOZTATÓ JELENTÉS

AZ MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottsága számára az 1978/79. színházi évadról és a 1979/80. évad előzetes műsortervéről.

Előterjeszti: Tóth Dezső miniszterhelyettes

Budapest, 1979. július

Az elmúlt színházi évad – a maga ellentmondásaival, nehézségeivel együtt is – alapjában sikeresnek, kezdeményezéseiben eredményesnek mondható.

- A színházi műhelyek, illetve az irányító szervek kezdeményezőkézségére és politikai tudatosságára vall, hogy a színházak eredményesen oldották meg közvetlen színházpolitikai feladataikat. A polgári demokratikus forradalom, majd a Tanácsköztársaság 60. évfordulója alkalmából 5 színvonalas színházi produkció (Radnóti Színpad, Gyermekszínház, Pécs Debrecen) és 10 zenés-irodalmi műsor született a színházakban. A Nemzetközi Gyermekév jegyében sok értékes és nagyszerű gyermek-produkció jött létre (Gyermekszínház, Bábszínház, Békéscsaba, Kaposvár, Szolnok, stb.). A Móricz-cen-tenárium évében színházaink eddig 2, az ősz folyamán további 3 bemutatót tartanak;

májusban sikerrel rendeztük meg a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházi Napokat, tudományos konferenciával egybekötve. A Krúdy-centenáriumról 2 Krúdy-bemutatóval emlékeztünk meg. Egész színházi életünk sikeres erőfeszítéssel támogatta a magyar dráma Szovjetunióban, ill. Lengyelországban megrendezett szemléjét, s biztosította a magyarországi lengyel színházi napok lebonyolítását.

- A megvalósult évadterv műsorpolitikai és műfaji arányai kedvezőek. – A mai magyar drámairodalomból 44 bemutatót tartottak színházaink, ami az összbemutatószám közel egynegyede. E művek eszmeiség, stílus és műfaj tekintetében különfélék voltak. Jórésük realista szándékú, fontos társadalmi-morális kérdésekről szólt (Maróti, Szakonyi, Karinthy és mások művei), mégha dramaturgiailag nem voltak is eléggé kimunkáltak, és a rendezői munka sem mindig hozta felszínre a bennük levő lehetőségeket. Biztató jelenség, hogy számos fiatal drámaíró jelentkezett az évadban, s többségük valóságos társadalmi gondjainkról írta művét (Bereményi, Serfőző, Schwajda, Verebes és mások). Bemutatásra kerültek Örkény, Csúrka mai témájú, groteszk hangvételű – a közönség érdeklődésétől kísért – darabjai is, amelyek a társadalmi életünkben meglevő ellenmondások részben találó, részben vitathatóan általánosító kritikáját adták. Az előadott történeti tematikájú művek többsége (Görgey, Simonffy, Sükösd, Szabó Magda, Száraz darabja) reálisabb történet szemléletünk kialakítása érdekében munkált, egy kisebb részük azonban (Eörsi, Hernádi, Spiró, Weöres darabja) elvont parabola-műfajban közölte szerzőjük vitatható társadalom- és történetfelfogására valló gondolatait. – A klasszikus magyar drámairodalomból a XX. századi művek bemutatása, olykor felfedezése változatlanul tartó tendencia színházi életünkben, amelyet az évadban Bródy, Krúdy, Heltai, Tamási, Barta Lajos, Nagy Lajos műveinek előadása jelzett. – Az orosz és szovjet drámairodalomból az előző, jubileumi évadhoz viszonyítva szám szerint kevesebb darabot mutattak be a színházak, de ezek nagy része az évad legkiemelkedőbb produciói közé tartozott (Osztrovszkij: Vihar, Győr; Gorkij: Éjjeli menedékhely, Nemzeti Színház; Tolsztoj: Legenda a lóról, Szolnok; Dosztojevszkij: Félkegyelmű, Kecskemét; Roscsin: Szerelvénny a hátsó országba, Pécs, stb.). A korábbi évadok kiemelkedő szovjet producióit színházaink továbbra is repertoáron tartották. – A szocialista országok drámairodalmát tekintve a lengyel drámák hazai bemutatásában előrehaladás mutatkozott. A többi szocialista ország színpadi művei iránt változatlanul mérsékelt volt az érdeklődés, e téren tervszerűbb darabkutató és dramaturgiai munkára van szükség. – A mai nyugati drámairodalom jelentős alkotásaiból több kiemelkedő előadás született (Nemzeti Színház, Pesti Színház, Szolnok), középszerű eredménnyel járt viszont ismert nyugati regények színpadi adaptációja (Víg-színház, Thália). A jól megírt, kommersz nyugati darabok iránt, változatlanul erős a közönségigény, egy-kettő bemutatására szívesen vállalkoztak a színházaink (Madách Kamara, József Attila Színház). A klasszikus nyugati drámairodalom ismert alkotásaiból néhány Shakespeare-bemutató (Víg-színház, Népszínház, Veszprém, Kaposvár), és Büchner:

Danton halála c. művének Nemzeti Színház-beli előadása emelhető ki, amely az évad egyik legértékesebb produkciója volt.³²¹ Színházaink nagy gondot fordítottak a nemes zenés színházi szórakoztatás fejlesztésére is. Sok jó zenés darabot mutattak be, pl. világhírű musicalokat (Operettszínház, Szolnok, Békéscsaba, Kaposvár, Kecskemét), magyar zenés játékokat (Vidám Színpad, Veszprém, Győr,) s több zenés bohózatot is. A szórakoztató műfajokban szintemelkedés volt tapasztalható.

- Színházművészetünk nemzetközi kapcsolatrendszere tartalmasabbá és folyamatosabbá vált, alapvetően járulva hozzá az egységesebb színházi tudat, a valós nemzetközi és hazai színházi értékrend kialakulásához. Színházi évadunk legnagyobb eseménye volt és a magyar színházművészet egészére visszahatott a Szovjetunióban nagy sikerrel megrendezett II. Magyar Drámaművészeti Fesztivál. 128 szovjet színház, 36 magyar szerző 45 darabját mutatta be 18 nyelven, s e produkciók jelentékeny része társadalmi-művészeti esemény volt a szovjet színházi életben. A Fesztivál záró dekádján sikerrel szerepelt a Madách Színház társulata. Az évadban 10 magyar rendező és 7 tervezőművész dolgozott a Szovjetunióban. A Fesztivál újabb lendületet adott a testvérvárosi színházi kapcsolatok fejlődéséhez is. Eredményesen rendeztük meg a Lengyel Színházi és Zenei Napokat: 16 klasszikus és modern lengyel drámát mutattak be színházaink, 3 lengyel színházi együttes, több rendező és tervezőművész vendégszerepelt nálunk. A lengyelországi Magyar Színházi és Zenei Napokon nagy szakmai és közönségikert aratott a Vígszínház, szerényebbet a veszprémi színház társulata. Sajnos, a lengyel színházak kevésbé készültek fel a rendezvényre: csupán 10 magyar mű 12 bemutatóját tartották meg, a művek kiválasztása ötletszerű volt, s csupán 3 rendezők, tervezők dolgozott lengyel színházakban. Az évadban román, bolgár, stb. színházak is vendégszerepeltek nálunk, szép sikerrel. Bábszínházunk kiemelkedő eredménnyel vett részt a Belgrádi Világszínházi Találkozóon, a magyar tervezőművészet pedig a Prágai Quadriennálé 79-en. Erősödött a közvetlen kapcsolat a határmenti román, szlovák és jugoszláv, ill. a magyar színházak között; több együttesünk vendégszerepelt a szomszédos országok határmenti körzeteiben, részt vállalva a magyar nemzetiségek kulturális ellátásából.
- Az évad kiemelkedő ünnepi eseménye volt a széles társadalmi összefogással felépült új győri színház megnyitása 1978 novemberében. – A magyar színházi struktúra oldása jegyében a Minisztérium októberben létrehozta a Játékszint, amely lényegében beváltotta a hozzáfűzött reményeket: eddig mintegy 15 produkciót mutatott, ill. fogadott be, s főként fiatal művészeket foglalkoztatva, érdekes színházi kezdeményezéseknek adott teret. – Színházi életünk színésítése, az ellátottság egyenlőtlenségének csökkentése érdekében támogattuk a Tatabányai Munkásszínház, a Dunaújvárosi Bemutató

321 Georg Büchner, *Danton halála* (bem.: Nemzeti Színház, 1978. november 17. rend.: Székely Gábor). Ez volt az új vezetéssel – Nagy Péter igazgató, Székely Gábor főrendező, Zsámbéki Gábor vezető-rendező – felálló Nemzeti Színház első bemutatója.

Színpad, a fővárosi Reflektorszínpad kezdeményezéseit; a győri balett-tagozat megalapítását. – Az előadóművészet felkarolása és fejlesztése céljából, több szerv együttes erőfeszítésével Győrött és Veszprémben előadóművész fesztiválra került sor, jelentős művészi és közönségsikerrel. – Színházi életünk műsorpolitikai és szervezeti átforgalmazásának egyik szembevetendő jelensége az évről-évre gazdagodó nyári színházi tevékenység. 1978-ban tovább színesedett a fővárosi szabadtéri színpadok és a Szegedi Szabadtéri Játékok programja; Gyulán, Egerben, Szentendrén, Gorsiumban, Egerváron sok érdekes színházi produkciónak és gazdag közművelődési rendezvénysorozatnak örülhettünk; izgalmas új színfoltként jelentkezett a Pécsi Nyári Színház, s megélenkült a Balaton-part nyári színházi élete is.

- A Minisztérium és az illetékes tanácsi szervek az évad során határozottabban kezdeményezték és vállalták a színházi élet fejlődéséből elkerülhetetlenül következő változtatások végrehajtását. Az irányítás e lépései a magyar színházművészet megújításának irányában hatottak és összességükben eredményesnek minősíthetők. – Az évadban jelentősen bővült a színházvezetők köre: tehetséges fiatal művészek kerültek vezető pozíciókba (Debrecen, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Szolnok, Vígyszínház). Ennek révén vált biztosíthatóvá az is, hogy a korábbi színházvezetői változások nem eredményeztek visszaesést Kaposvárott, Kecskeméten és Szolnokon. A Nemzeti Színház vezetésének korábbi megerősítése az évad során a társulat konszolidálódását, produkciói színvonalának emelkedését, látogatottságának növekedését eredményezte. – A Minisztérium segítette és irányelvek kiadásával orientálta a hazai színházak egymásközi vendégjáték-programját. Ugyancsak minisztériumi irányelvek alapján megkezdődött a bérletezés – művelődéspolitikai előnyeinek megőrzésével történő – óvatos korlátozása, a színházjegyek ésszerű elosztása, a pénztárnál hozzáférhető jegykontingens növelése.

Az évad során elért és meghatározó jellegű eredmények mellett jelentkeztek műsorpolitikai, eszmei-ideológiai gondok, szervezeti és irányításbeli nehézségek is.

- A bemutatott magyar drámák örvendetesen magas száma, tartalmi-műfaji sokszínűsége sem feledtethette el, hogy új drámairodalmunk eszmei arculatát a kívánatosnál, ill. lehetségesnél nagyobb mértékben jellemzi az elvont humanizmus, s még mindig nem elegendő a szocialista építés problémáit közvetlenül és nyíltan felvállaló, színvonalas mű.
- Színházpolitikai alapelveinknek megfelelően a támogatott művek mellett ebben az évadban is sor került un. túrt kategóriába tartozó darabok bemutatására. Gondot okozott azonban, hogy ezek aránya – főként a lengyel színházi napok kapcsán – valamelyest megnőtt: több színházunk tűzött műsorára vitatható lengyel darabokat (Gombrowicz, Mrożek műveit), viszonylag jó előadásokat produkálva. Emellett egyik-másik színház – főleg vidéken – e darabok bemutatásakor nem számolt kellően saját közönsége tényleges igényeivel: ezért e produkciókat a szélesebb közönségrétegek érdektelenségével

fogadták, s inkább csak egy szűk értelmiségi rétegnek nyújtottak művészi élményt. Az is előfordult, hogy önmagukban vitathatatlanul értékes vagy nagy klasszikus drámák színpadra állításának módja bizonyult szerencsétlennek (pl. *Macbeth*, Szolnok).³²²

- Mind az irányítás, mind a szellemi-művészeti élet joggal lehetett elégedetlen színházi kritikánk egészével. A színikritikák túlnyomó része az említett Gombrowicz- és Mrożek-produkciók színházművészeti elismerése mellett elmulasztotta e művek világnézeti sugalmainak marxista elemző bírálatát. Adós maradt a hazai, realista, szocialista drámai-színházi törekvések elismerésével, ill. ezekkel kapcsolatban egyoldalúan a dramaturgiai vagy színreviteli gyengeségeket hangsúlyozta; alkalmanként éppenséggel a társadalomkritikai „erőtéljesség” hiányát róta fel, vagy kíméletlenül ledorongoló hangot ütött meg. A világnézeti igénytelenség, amellyel csak néhány orgánus szállt szembe, nemcsak a marxista művészet-kritika erőtlenségére vall, hanem tükre a színházi élet bizonyos köreiből mutatkozó szemléleti bizonytalanságnak is.
- Színházművészetünk megújulási folyamatának felgyorsulása következtében rátermett színházvezetői egyéniségekből nagyobb az igény, mint a rendelkezésre álló kádéralomány. Egyelőre azért nem sikerült megnyugtatóan, hosszabb távra megoldani több színház művészeti vezetését (Győr, Szeged). A szervezeti, személyi döntések kockázattal, szemléleti súrlódásokkal, esetenként kudarcokkal is jártak. Így támadt az évad során konfliktus a Nemzeti Színház új vezetői között, amelyet Nagy Péter elvtárs lemondása, ill. Sziládi János elvtárs kinevezése feloldott ugyan, de továbbra is a színházi vezetés és a felügyelő Minisztérium közös feladata biztosítani a társulati egység megszilárdítását, a Nemzeti Színház-i arculat és program méltó kialakítását. – A Népszínház létrehozását, az Agit. Prop. Bizottság által jóváhagyott programját a Minisztérium változatlanul helyesnek ill. időszerűnek tartja. A Népszínház azonban részleges eredményei mellett sem volt képes feladatának időarányos hányadát meggyőzően megvalósítani, azért a Minisztérium, egészségi állapotára való tekintettel és érdemeinek elismerése mellett, elfogadta Gyurkó László elvtárs lemondását és a Színház koncepciójának megvalósítását gyakorlott színházi személyiségek (dr. Malonyai Dezső, Vámos László) vezetésére bízta.
- Az elmúlt évadban nőtt a színház iránti igény, s annak kielégíthetősége közötti feszültség. A fővárosban (Katona József, Madách Kamara), valamint a Debrecenben és Szegeden megindult rekonstrukciós munkálatok – az ideiglenes megoldások érdekében tett erőfeszítések ellenére is – átmenetileg csökkentették a férőhelyek számát. – Színházaink egyre nehezedőbb működési feltételek, gazdasági-üzemelési gondok közepette dolgoztak az évadban; ugyanakkor nem ritkán tapasztaltunk pazarló gazdálkodást, felelőtlenségből adódó működési zavarokat (előadások elhagyása, a közönség nem megfelelő tájékoztatása stb.).

³²² Shakespeare, *Macbeth* (bem.: Szigligeti Színház, Szolnok, 1978. február 9. rend.: Csiszár Imre).

II.

Az 1979/80. évad műsortervének előkészítése a Minisztérium által februárban kiküldött irányelvek, valamint az illetékes felügyelő tanácsokkal és színházakkal folytatott, az elmúlt évad tanulságait is hasznosító konzultációk alapján történt. A műsorterv kialakításakor minden érdekelt irányadó módon igyekezett tekintetbe venni, hogy 1980. tavaszán lesz pártunk XII. kongresszusa és felszabadulásunk 35. évfordulója; a jövő évadban rendezzük meg a Szovjet Drámák Szemláját; a Nemzetközi Gyermekévből adódó teendők 1979 végéig tartanak; figyelemmel voltunk színházaink szellemi arculatának, műsortervezésének eszmei erősítésére, valamint az egyre szorítóbb gazdasági nehézségeinkre is. A létrejött műsorterv még előzetesnek tekintendő: az Agit. Prop. Bizottság állásfoglalásától is függően a végleges, pontosított műsorterv szeptember 1-re alakul ki.

A műsorterv belső, tartalmi-műfaji arányaiban máris megnyugtató és összességében színvonalas.

- A tervezett ősbemutatók majd fele mai vagy klasszikus magyar mű lesz. Az új magyar dráma erőteljes fejlődését és a színházak növekvő érdeklődését mutatja, hogy az évadban színpadra kerül többek között Illyés, Szabó Magda, Maróti, Fejes, Páskándi, Hubay, Karinthy, Csurka, Hernádi, Galambos, Száraz, Gyurkovics új műve. Különösképp örvendetes, hogy a színházak mintegy 15-20 fiatal író egy vagy két darabját is tervezik bemutatni, így például Czakó, Ördögh, Boldizsár, Kiss Anna, Schwajda, Bereményi, Spiró, B. Turán és mások műveit. Fiatal írók és színház egymásratalálását, elmélyültebb együttműködését a Minisztérium anyagi támogatással, pályázatokkal segíti kibontakozni. Kedvező jelenség, hogy az új magyar művek között – legyen szó mai vagy történelmi tárgyú drámákról – a realista művek száma gyarapodik és mennyiségi tekintetben egyensúlyba kerül az elvontabb-parabolisztikusabb építkezésű művekkel.
- Színházaink gyermek- és ifjúsági tevékenységének folytatódó megújulását jelzi, hogy a következő évadban 20 magyar és 8 külföldi gyermek- és ifjúsági művet mutatnak be. E fejlődési tendenciának nagy lökést adott a Nemzetközi Gyermekév alkalmából rendezett nagyszabású gyermek-, ifjúsági- és bábpályázat. A pályázati közül eddig már hatot műsorra tűztek a színházak, de ez a szám még növekedni fog. Az 1979. október 21-28. között Kaposvárott megrendezendő Nemzetközi Gyermekszínházi Találkozó minden bizonnyal további impulzusokat fog adni a magyar gyermek- és ifjúsági színház oly fontos ügyének.
- A Szovjetunióban megrendezett II. Magyar Drámaművészeti Fesztivál viszonzásaként az irányító szervek és a színházak egyaránt szorgalommal és felelősséggel készülnek a Szovjet Drámák Szemléjére. Az egész évadban 24 színházunk eddig 31 kortárs és klaszikus szovjet, orosz és köztársasági mű bemutatását tervezi, éspedig a szovjet nép mai életéről szóló darabokat (Gelman, Suskin, Trifonov, Vampilov, Arbuzov, Aljosin, Go-

- rin, Maljagin, és mások műveit), nagy orosz és szovjet klasszikus drámákat (Puskin, Gogol, Tolsztoj, Csehov, Gorkij, A. Tolsztoj, Bulgakov, Ilf-Petrov, J. Svarc és mások műveit), új örmény, litván, ukrán darabot. Az évadban 10 szovjet rendező több tervezőművész, zeneszerző fog dolgozni nálunk, többek között J. Ljubimov, A. Efrog, O. Jefremov, O. Tabakov, G. Volcsek, D. Borovszkij és mások. Vendégszereplésre érkezik a Moszkvai Szatíra Színház és a Minszki Orosz Gorkij Színház. A szemle november 1-10. közötti ünnepi dekáddal kezdődik és az 1980. májusi tudományos konferenciával zárul. – A Szemle programjának kialakítására és lebonyolítására 1978. decemberében Szervező Bizottság alakult, amelynek munkájában neves színházi szakemberek, a Rádió és a TV vezetői, a szövetségek főtitkárai és a hivatali tisztségviselők vesznek részt. Tevékenységét segítik a magyar és szovjet színházi intézetek, a szerzői jogvédő hivatalok, a színházművészeti szövetségek és az illetékes nagykövetségek is.
- A szocialista országok drámairodalma még nem kielégítő mennyiségben és egyenletlenül jelentkezik a műsortervben. A román, a csehszlovák dráma iránt lassan növekszik az érdeklődés, az új bolgár, jugoszláv és NDK-beli drámairodalom helyes válogatására és bemutatására pedig az ösztönzés hatékonyabb formáit kell alkalmazni.
 - A nyugati kortárs drámairodalomból műsorra tűzött művek zöme haladó gondolatiságú, progresszív társadalmi irányzatokhoz tartozó angolszász írók műve. A francia és angol egzisztencializmus alkotásai iránt lanyhul színházaink érdeklődése: Camus, Beckett, stb. művei csak elvétve, stúdióprodukciókként szerepelnek. A mai német, francia, latin-amerikai stb. drámairodalom napjainkban nem nyújt kellően gazdag választékot színházaink számára.
 - A klasszikus művek bemutatási programja igen változatos, s egyre inkább kiterjed századunk klasszikus drámairodalmára is. Színházaink e tevékenységükkel mindenek előtt az ifjúság színházi nevelésében töltenek be mind nagyobb szerepet.
 - A prózai és zenés szórakoztató művek választéka színes, gazdag, e kategóriákban színvonalemelkedés tapasztalható. Öröndetes, hogy egyre több a nemesen szórakoztató magyar mű.
 - A műsorterv műfaji tekintetben kiegyensúlyozott. A műfaji gazdagodást jelzi a balett-, pantomim-, bábprodukciók növekvő száma is.

A Minisztérium és az illetékes tanácsok, de maguk a színházak is az előzetes évadterv formálódása során a korábbi évek gyakorlatánál erőteljesebben és szívósabban törekedtek arra, hogy a műsortervben egészségesebb legyen az un. támogatott és túrt művek aránya. Ennek ellenére a Minisztériumnak még az elmúlt hetekben is számos, művészetpolitikai szempontból nem kívánatosnak ítélt színházi, olykor tanácsi kezdeményezést kellett elhárítania.

Több mű bemutatásáról lebeszéltek a színházakat (Eörsi, Nádas, E. Bond, Háy, Lessing egy-egy darabja), vagy a művek politikai ideológiai teherterelei, ill. kedvezőtlen hatáslehe-

tősegei, vagy pedig a szerzők személye miatt. Csurka Ház mestersiratójának öt színházban tervezett bemutatóját túlzásnak véltük, egyre redukáltuk.³²³

Az évadterv véglegesítéséig hátralévő időszakban a Minisztérium, a tanácsok és a színházak közös műsortervezési feladata a szocialista társadalom építését, e munka eredményeit és gondjait közvetlenül és hitelesen tükröző magyar művek megszületésének és színpadra segítésének támogatása, főképpen a túrt kategóriákba tartozó, eszmeileg vitatható művek rovására. A bemutatandó új szovjet művek körét szélesíteni kell, elsősorban a szovjet fél által ajánlott mai művekkel, a vidámabb-szórakoztatóbb szovjet darabokkal, gondolva a kislétszámú, tájolásra alkalmas produkciók létrehozására is.

Az évad során tartandó igazgatói, főleg pedig a főszerkesztői értekezleteken rendszeresen felhívjuk a terület, a sajtó, és a színházkritika figyelmét a támogatandó kezdeményezésekre és művekre, segítőkészséget és aktivitást, ill. alapos és tárgyilagosan elemző állásfoglalást kérve tőlük; rendszeresen vissza kívánunk térni a színikritika orientálására, minősítésére.

A műsorterv néhány pontját illetően – éppen mert felvételüket belső viták előzték meg – szükségesnek érezzük a minisztériumi jóváhagyás külön indokolását:

- Mrožek: Tangó (Víg színház, J. Jarocki rendezése)³²⁴ és Emigránsok (Játékszín, Székely Gábor rendezése)³²⁵ c. műveinek színrevitele az elmúlt évadból áthúzódó, annak idején jóváhagyott bemutatók.
- Csurka: Deficit-jének víg színházi³²⁶ és szolnoki,³²⁷ Majális-ának veszprémi bemutatóját³²⁸ – figyelembe véve az eszközölt átdolgozásokat, a rendezők személyét, koncepcióját; feltételezve és biztosítva a színikritika minősítő magatartását – elfogadhatónak tartjuk.
- Mészöly Miklós: Bunker c. két évtizede született darabjának problémakörét az eltelt időszak eseményei megfosztották félreérthető időszerűségétől; Lengyelországban többször játszották; könyv alakban nálunk 1979-ben ismét megjelent.³²⁹

³²³ A szöveg bemutatóját 1978. december 21-én tartották a Víg színházban (rend.: Horvai István). A következő évadban viszont nem egy, hanem két helyen is játszották: Szegedi Nemzeti Színház (bem.: 1979. szeptember 28., rend.: Félix László m. v.) és Csokonai Színház, Debrecen, (bem.: 1980. február 7., rend.: Orosz László).

³²⁴ Az előadást majd csak 1985. január 13-án mutatják be a Pesti Színházban (rend.: Kapás Dezső).

³²⁵ Mrožek, *Emigránsok* (bem.: Nemzeti Színház, Játékszín, 1979. október 2. rend.: Székely Gábor).

³²⁶ Csurka István, *Deficit* (bem.: Víg színház, Pesti Színház, 1979. november 16. rend.: Horvai István).

³²⁷ Szolnokon végül csak 1985. november 24-én mutatták be a Szobaszínházban (rend.: Csizmadia Tibor).

³²⁸ Csurka István, *Majális* (bem.: Veszprémi Petőfi Színház, 1980. február 29. rend.: Horvai István m. v.).

³²⁹ A bemutatót végül csak 1981. február 13-án tartották a Békés Megyei Jókai Színház Klubszínházában (rend.: Giricz Máttyás m. v.).

[...]

drámabemutató programjának erősítése érdekében már tárgyalásokat folytattunk, amelyek várható eredményeiről azonban itt még nem tudunk számot adni.

Az elmúlt évad tanulságai alapján az évadterv előkészítése periódusában érvelő meggyőzéssel, határozattan törekedtünk leszerelni a nemkívánatos műsorpolitikai törekvéseket. Változtatlanul nem tartottuk kívánatosnak, hogy színházaink Ionesco és Erdmann-művekkel foglalkozzanak, nem engedélyeztünk új Mrožek bemutatót (az egész műsortervben csak a színvonalas és ideológiailag is konstruktív módon rendezett „Emigránsok”-nak játékszíni repertoáron tartását hagytuk jóvá), fellépésünkre két színház állt el E. Bond: Kinn vagyunk a vízből „sokkoló” hatású drámájának bemutatásától, P. O. Enquist: A tribádok éjszakája c. művének a Népszínházban történő előadását nem tartottuk lehetségesnek. Az angolszász drámabemutatók számát redukáltuk (három Pinter, két Beckett, egy Albee színmű szerepel az évadtervben, de mindegyik korlátozott nyilvánosságú stúdió színpadon). A szerző politikai szerepére való tekintettel nem engedélyeztük Háy Gyula darabjainak a műsorra tűzését, nem járultunk hozzá részben a szerzők politikai magatartása, részben színműveik kétséges jelentése okán Nadas Péter: Találkozás, Eörsi István: Áldozat c. színműveinek bemutatásához, csökkentettük a szándékolt Csurka-bemutatók, illetve repertoárra tervezett darabjainak számát.

Emellett kötelességünknek érezzük, hogy néhány, a műhelyekkel, a tanácsokkal egyetértésben jóváhagyott bemutatóra – mert a minisztériumi állásfoglalást is belső viták előzték meg – külön felhívjuk az Agitációs és Propaganda Bizottság figyelmét. A rendezői koncepciótól, valamint a kívánt szövegmódosítás végrehajtásától, adott esetben a próbákon nyert impresszióktól függetlenül, az alábbi művek bemutatását kívánjuk engedélyezni:

- Herczeg Ferenc: Bizánc (pécsi kamaraszínház, rendező: Nógrádi Róbert);⁴⁰⁹
- Mészöly Miklós: Bunker (szolnoki és békéscsabai stúdió előadások, rendezők: Árkosi Árpád és Horváth Z. Gergely);⁴¹⁰
- Nadas Péter: Takarítás (győri stúdió előadás, rendező: Szikora János);⁴¹¹
- P. O. Enquist: A tribádok éjszakája (miskolci stúdióelőadás, rendező: Csiszár Imre).⁴¹²

Tekintettel Örkény István kiemelkedő drámaírói tevékenységére, kérjük az Agitációs és Propaganda Bizottságot, hogy hatalmazza fel a KM illetékes osztályát és a Kulturális Minisztériumot arra, hogy Örkény István: Forгатókönyv c., könyv alakban már megjelent értékes, de ideológiailag problematikus drámájának bemutatási lehetőségét – rendező, helyszín, nyilvánosság, esetleges szövegmódosítás stb. szempontjából – vizsgálja meg és az

⁴⁰⁹ Herczeg Ferenc, *Bizánc* (bem.: Pécsi Nemzeti Színház, Kamaraszínház, 1981. április 25. rend.: Konter László).

⁴¹⁰ Csak egy bemutató: Mészöly Miklós, *Bunker* (bem.: Békés Megyei Jókai Színház, Klubszínház, 1981. február 13. rend.: Giricz Máttyás m. v.).

⁴¹¹ Nadas Péter, *Takarítás* (bem.: Kisfaludy Színház, Stúdió, Győr, 1980. november 14. rend.: Szikora János).

⁴¹² P. O. Enquist, *A Tribádok éjszakája* (bem.: Miskolci Nemzeti Színház, Zsebszínház, 1980. október 16. rend.: Csiszár Imre).

[...]

[...]

Az APB állásfoglalására támaszkodva, a KB illetékes osztályával, a budapesti és egyes megyei pártbizottságokkal együttműködve a minisztériumi és tanácsi irányítás számos stabilizáló intézkedése (a 80/81-es műsortervezésbe való kategorikus beavatkozás, több, bírálva orientáló színházvezetői értekezlet, illetve egy országos tanácselnök helyettesi értekezlet megtartása, a Halleluját⁴⁹⁸ legjobb magyar drámának jelölő kritikus díj kiosztásának leállítása,⁴⁹⁹ Szikora János győri vezető-rendező, **Eörsi István** kaposvári dramaturg elmozdítása), mindezzel egyidejűleg és főleg a színházi élet háttérbe szorított erőinek a legszélesebb nyilvánosság előtti fellépése, majd felülkerekedése a Színházművészeti Szövetség közgyűlésen, továbbá a Budapesti Pártbizottság felülvizsgálata alapján a Nemzeti Színház elvárható szerepének kedvezőbb vezetői-személyi biztosítása⁵⁰⁰ – ezek együttesen vezettek a nemkívánatos tendenciák visszaszorulásához, legalábbis teremtettek ahhoz kedvezőbb feltételeket.

Annál inkább, mert ennek a szakma és a közönség többsége által (s ahogyan a legutóbbi színházművészeti kommunista aktíva tanúsította, a terület párttagsága által) támogatott színházpolitikának az érvényesítése során mindig félreérthetetlenül kifejezésre jutott, hogy a színházművészet politikai felelőségének, közönségért való felelőségének hangsúlyozása semmiképpen sem a színházművészet valamilyen kezdeményezés nélküli, elszűrítő, konzerváló uniformizálását jelenti. Ellenkezőleg: a nemkívánatos tendenciák felértékelésének, minden mást háttérbeszorító egyoldalúságának megszüntetése az, ami sokszínű, a differenciált igényeket sokoldalúan kielégítő, a művészet belső fejlődését segítő normális színházi életet biztosítja, biztosíthatja.

3.

Az Agitációs és Propaganda Bizottságnak az előzetes műsortervvel kapcsolatos állásfoglalását a felügyelő tanácsok és színházvezetők közös értekezletén, a Színházművészeti Dolgozók Szakszervezetének elnökségi ülésen az MM ismertette, a színházak műsortervének ezt követő egyenkénti pontosítása során pedig – a színházvezetőkkel és felügyelő tanácsokkal egyetértésben – érvényesítette. Ennek nyomán az 1982/83-as évad bemutatóterve.

– biztosítja a magyar klasszikus (Az ember tragédiája, a Bánk Bán, a Csongor és Tünde),

⁴⁹⁸ Kornis Mihály, *Halleluja* (bem.: Nemzeti Színház, Játékszín, 1981. május 27. rend.: Zsámbéki Gábor).

⁴⁹⁹ A kritikusok abban az évben nemcsak a legjobb magyar dráma díját nem osztották ki, de – tiltakozásként – egyáltalán nem osztottak ki díjakat. A díjak átadására csak 1988 végén került sor. Lásd *Színkritikusok díja 1980/1981* (*Színház* 1989/2., 1.).

⁵⁰⁰ A Nemzeti igazgatóját, Sziládi Jánost a pártfegyelmi vizsgálat után távolították el, a pártfegyelmi jegyzőkönyvét lásd a kötet 69. fejezetében. Székely Gábor és Zsámbéki Gábor lehetőséget kapott a Katona József Színház önállósítására, amely 1982-ben kezdte meg működését, de 1983. január 1-től lett önálló költségvetésű szerv. A Nemzetiben őket dr. Malonyai Dezső (igazgató) és Vámos László (főrendező) követte.

[...]

[...]

Doba Ferenc (?-?): kultúrpolitikus. 1964-ben Bakos Gyula távozás után került, mint függetlenített párttitkár a Nemzeti Színházhoz.

Dobozy Imre (1917-1982): író. 1947-1959 között a *Szabad Föld*, a *Szabad Nép* és a *Népszabadság* munkatársa. 1961-1963 között az *Élet és Irodalom* főszerkesztője. 1959-1973 között az Írószövetség főtárgyalója, 1975-1981 között elnöke. Regényeket, elbeszéléseket, színműveket publikált.

Drecin József (1929-?): esztergályos, közgazdász. 1952-től az Országos Tervhivatal munkatársa, 1970-től elnökhelyettese. 1980-tól művelődésügyi miniszterhelyettese.

Egri István (1905-1980): színész, rendező. 1929-ben szerzett diplomát a Színművészeti Akadémián, majd a Magyar és a Kamara Színházban, szerepeket kapott a Vígszínházban melynek később szerződött tagja lett. 1948-ban elvállalta a Pesti Színház igazgatását. Az államosításkor az Ifjúsági Színház élére került, majd a Belvárosi Színház, később a Magyar Néphadsereg Színháza főrendezője lett. Igazgatta a Petőfi Színházat, dolgozott a József Attila és a Jókai Színháznál. 1965–1975 között, majd 1978-tól haláláig a Nemzeti Színház tagja volt. 1975–1978 között a Madách Színházban játszott és Győrben rendezett.

Elnöki Tanács: A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa az 1949. évi alkotmány szerint a köztársasági elnök tisztsége helyébe lépett, ún. „kollektív államfő” volt, amely testületileg gyakorolta az államfői pozíciót, ezen felül Országgyűlést helyettesítő funkcióval rendelkezett. Az Elnöki Tanács elnöke nem volt elnöke az országnak. Az Elnöki Tanácsot az Alkotmány 1989. évi módosítása szüntette meg.

Egyetemi Színpad: 1957-ben alakult meg az Eötvös Loránd Tudományegyetem támogatásával, annak Pesti Barnabás utcai (Bölcsészettudományi Kar) épületében. Tagjai főként az intézmény hallgatói közül kerültek ki, akik öntevékeny módon vettek részt a munkában. Működésük sokfelé ágazott: a művészetek, a társadalom- és természettudományok egyaránt foglalkoztatták őket. Az Egyetemi Színpadon belül több csoport működött, így például a Bartók Béla Egyetemi Énekkar, a Koncertzenekar, a Tánckar és az Universitas Együttes, amely az egyetem amatőr színházi csoportja lett, illetve az Universitas Bábstúdió, az ELTE Amatőrfilm Klubja és a Balassi Bálint Szavalóköri. A különböző csoportok itthon és külföldön nagy sikereket értek el, elsősorban a 60-as években, mely az Egyetemi Színpad fénykora volt. Az Universitas Együttes, amelynek alapító tagjai közül többen profi művészek lettek – Fodor Tamás, Halász Péter, Hétegyházi Pál, Kristóf Tibor, Sólyom Kati, Jordán Tamás – első nagy sikerét Majakovszkij *Gőzfürdő* c. művével aratta. A munkában sok nagy művész is segítette az egyetemistákat, így Ruszt József, Latinovits Zoltán. Mások önálló estjeikkel szerepeltek, pl. Mensáros László XX. század c. műsorával.

Eörsi István (1931-2005): író, költő, műfordító, publicista. Fiatalon sztálinista nézeteket vallott, s Sztálin halála alkalmából dicsőítő verset is írt. 1953-tól reformer gondolkodású lett, Nagy Imre követője. az 1956-os forradalomban aktívan részt vett, amiért

1956 decemberében nyolc év börtönre ítélték, de 1960-ban amnesztiát kapott. 1967-ig főképp fordításokból élt, ám ekkortól az *Élet és Irodalom*-nál szerződést kapott. 1977-1982-ig a kaposvári Csiky Gergely Színház dramaturgja volt, de ellenzéki magatartása miatt elbocsátották. Attól kezdve szabad foglalkozású író volt. 1983–1986 között Nyugat-Berlinben élt, ahonnan 1989-ben visszatért Kaposvárra. A rendszerváltozást követően a Szabad Demokraták Szövetségének a tagja volt 2004-ig, amikor a párt politikája elleni tiltakozásból kilépett. Az *Élet és Irodalom*, a *Beszélő* és a *Magyar Narancs* rendszeres szerzője volt.

Ézsiás Erzsébet (1950-): újságíró, kritikus, szerkesztő. 1977-ben végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán, ahol a mai magyar drámából szerzett doktorátust. 1976-ban elvégezte a MŰOSZ Újságíró Iskoláját, az 1970-es évek végén a Művelődési Minisztérium Színházművészeti osztályán dolgozott, majd a Magyar Rádióban, a *Film Színház Muzsikánál*, a *Színháznál*, az *Annánál*, a *Pesti Riportnál* és a *Nők Lapjánál*. 2000-ben a Magyar Millennium Kormánybiztosi Hivatalában zenei ügyekkel foglalkozott. Azóta szabadúszó.

Fábrí Zoltán (1917-1994): színházi és filmrendező, díszlettervező. Tanult a Képzőművészeti Főiskolán, és színész diplomát szerzett a Színművészeti Akadémián. A Vígszínház ösztöndíjas rendező növendéke, majd 1941–1943 között a Nemzeti Színház színésze, díszlettervezője, játékmestere. Ezt követően a Vígszínház, majd a Művész Színház tagja. Az 1948–1949-es évadban a Nemzeti Színház rendezője, majd az Úttörő Színház igazgatója. 1950-től 1952-ig a Hunnia Filmgyár művészeti vezetője.

Fejes Endre (1923-2015): író. Első kötete, *A hazudós* 1958-ban jelent meg. 1962-ben adták ki a *Rozsdametető* című regényét, ami sikert és kritikai visszhangot váltott ki. Rövid idő alatt több mint harminc nyelvre fordították le. Nagy sikerű televíziós filmek és színpadi előadások születtek műveiből.

Felföldi László (1952-1998): színész. 1974-ben végzett a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, és a Nemzeti Színházba szerződött. 1982-től a Népszínház művésze, majd 1985-ben a győri Kisfaludy Színház színésze lett, majd szabadfoglalkozású színművész.

FMH: Fővárosi Művelődési Ház.

Fogarassy Mária (1919-1997): színésznő. A SzAk elvégzése után 1939-től 1941-ig a Szegedi Nemzeti Színházban szerepelt, majd két évadot a debreceni Csokonai Színházban töltött. 1943–1958 között Pécsen, a Magyar Színházban és a Fővárosi Operettszínházban játszott. Négy évig a győri Kisfaludy, hétig a veszprémi Petőfi Színház tagja volt. 1969–79-ben visszatért Szegedre. Kezdetben drámai szendéket és operettszerepeket, később drámai fő- és karakterszerepeket alakított. Férje, Bicskey Károly.

Gábor Andor (1884-1953): író, újságíró, műfordító. Az 1910-es években jeleneteivel, dalaival a fővárosi kabarék kedvelt szerzője volt. 1912-ben a Nemzeti Színház mutatta be első, társszerzővel írt drámáját. Később a Víg, a Magyar és a Belvárosi Színházban is színpadhoz jutott. 1908-tól operettlibrettókat írt, számos színművet és operettet fordít